

Carissimi

Esély fogyatékos és egészségkárosodott embereknek

VII. évfolyam, 2016/3., június

Bemutatjuk:
Zuzana Stavrovská
fogyatékosügyi biztos

A paralimpiai
játékok története

Snoezelenterápia

Budapesti kirándulás, 23. o.

Dunajszky Éva,
Gál Denisza és
Tóth Erika
felvételei

Versünnep Galántán, 21. o.

Kommunikáció, konfliktuskezelés, önérvényesítés, 22. o.

Tartalom

Sztakó Zsolt: Némi morgás	3
Magyarul is fordulhatunk a fogyatékosügyi biztoshoz – beszélgetés JUDr. Zuzana Stavrovskával	4
Magyar Adél: Mítosz és valóság – Philippe Pinel szerepe a modern gyógyító pedagógia megalapozásában	7
Dr. Kiss László: Londontól Budapestig (?) – a paralimpiai játékok rövid története	10
Strédl Terézia: A gyógypedagógia történetének áttekintése	12
Hernádi Ilona – Kunt Zsuzsanna: Nők élettörténetei	14
Képzőművészeti szalon 2016 – felhívás	16
Dr. Popáleny Ildikó: Snoezelen- vagy multiszenzoros terápia a szenci Nefelejcs Házban	17
Négy lábú segítők	18
Dunkel N. Norbert: Tudunk mi gyereket nevelni?	19
A mi történetünk: Néma Ibolyka és családja, Pered	20
A vers ünnepe Galántán	21
Kommunikáció, konfliktuskezelés, önérvényesítő foglalkozás	22
Látogatás Budapesten	23
Vese- és húgyúti betegségek gyermekkorban – beszélgetés Kovács László gyermeknefrológus-professzorral	24
Mutschler Milán: Nemadomfel-tábor Magyar-szlovák és szlovák-magyar szótár	25

Címlapkép: Snoezelenterápia.
Popáleny Ildikó felvétele

Carissimi – Esély fogyatékos és egészségkárosodott embereknek.

Kiadja a Szlovák Humanitárius Tanács (vydáva Slovenská humanitná rada, Budyšínska 1, 831 03 Bratislava; IČO: 17 316 014)

a Carissimi Nonprofit Alappal együttműködve.
Felelős szerkesztő: Tóth Erika.

Nyelvi szerkesztő: Szórád György.

Szakmai tanácsadók: prof. MUDr. Kovács László DrSc, MPH, tanszékvezető egyetemi tanár, Comenius Egyetem; Mgr. Kőből Tibor szociális tanácsadó, Izomsorvadásos Betegek Országos Szervezete, tel.: 0948 046 672;

PaedDr. Strédl Terézia PhD, adjunktus, tanszékvezető, Selye János Egyetem.

Grafika, tördelés: namedia – Nagy Attila. Nyomja: Valeur Kft., Dunaszerdahely. Terjeszti: Direct Marketing, a. s., Bratislava. Levélcím: Carissimi, Bučínová 14, 821 07 Bratislava. Telefon: +421 907 812 236. E-mail: carissimi.lap@gmail.com.

Honlap: www.carissimi.sk. Ingyenes kiadvány.

Megjelenik kéthavonta, 1400 példányban.
ISSN 1338-2438, ISSN 1338-2446 (online).

Engedélyezési szám: EV 3982/10. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Némi morgás

Kerekesszékes somorjai lakosként a közelmúltban két okom is volt a bosszankodásra, a megoldatlan vagy felemás módon megoldott akadálymentesítés miatt.

Az első eset akkor történt, amikor orvoshoz kellett mennem, mert új ortopéd cipőre volt szükségem, ugyanis a régi már szétesik. Igen ám, de az ortopéd szakrendelő a város egy olyan részén van, ahova kerekesszékekkel körülményes eljutni. Úgy is mondhatnám, hogy kész kaland.

Ha nem lett volna velem a segítóm, aki átsegített az akadályokon, már az elején elakad velem az elektromos kocsi. Azonban az igénybevételtől még így is eltört rajta a lábtartó, és a nap hátralevő részét apu azzal töltötte, hogy úgy-ahogy megreparálja.

A másik történet a költészet napjához fűződik. Estére a művelődési házba a komáromi Borostyán együttes verséneklő koncertje volt meghirdetve, kiegészítve azzal, hogy néhány somorjai személyiség elmondja kedvenc versét. Az ötletet jónak tartottam, és jelenlétemmel is támogatni akartam ezt a remek kezdeményezést. Csakhogy már a helyszínen kénytelen voltam szembesülni azzal a kellemetlen ténnyel, hogy a műsort lent a bábteremben tartják, ahova viszont nekem semmi esélyem sincs lejutni, mivel lépcsők visznek oda. Így aztán, lógó orral, odébbálltam.

Arra már gondolni sem merek, hogy egy kiállítást megnézzek, mert a kiállítóterem olyan helyen van, ahova kerekesszékekkel nem lehet eljutni.

Pedig a művelődési házat pár éve újították fel, de akadálymentesítésre akkor sem gondoltak az illetékesek.

Másnap a somorjai Egészségkárosodottak Klubjában elmeséltem, hogyan jártam, és mint kiderült, semmi újat nem mondtam. Sorolták a rémtörténeteket. Volt, aki a rossz megvilágítás miatt eltörte a lábát.

A klub vezetője elmondta, hogy évről-évre összejevetelt tartottak a nagyteremben, és a meghívott kerekesszékes vendégeket úgy kellett levinni az alagsorban található vécékhez.

Most mondjam azt, hogy az akadálymentesítés Európában már magától értetődő dolog? Európában meglehetősen, de úgy látszik, nem Szlovákiában, Somorján.

Sztakó Zsolt

Felhívás

Kérjük tisztelt Olvasóinkat, hogy ha laccímet változtatnak, tudassák szerkesztőségünkkel a carissimi.lap@gmail.com e-mail-vagy a Carissimi, Bučínová 14, 821 07 Bratislava postacímen. Ezzel megkönnyítik a munkánkat. Köszönjük.

Magyarul is fordulhatunk a fogyatékosügyi biztoshoz

Beszélgetés JUDr. Zuzana Stavrovskával

– Először is köszöntöm a Carissimi olvasóit, mindazokat, akik szívesen segítenek a fogyatékosággal élő embereknek. Sok erőt kívánok nekik, és hitet abban, hogy eredményesen lehet képviselni a jogaikat.

Ebben ön is tud segíteni.

Igen. Hivatalunk a fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény – melyet Szlovákia is ratifikált, és 2010. június 25-étől kötelező érvényű – értelmében független intézményként jött létre azzal a céllal, hogy az egyezményből és a Fakultatív Jegyzőkönyvből eredő kötelezettségét teljesítse az ország. Az 1993-ban elfogadott párizsi alapelvekkel összhangban alakultunk, amelyek kimondják, hogy az ilyen szervnek az államhatalomtól függetlennek kell lennie. Nincs alárendelve a kormánynak, semmilyen minisztériumnak, és működését az állam finanszírozza. Függetlensége abban is megnyilvánul, hogy vizsgálódhat azoknak a panaszoknak az ügyében, amelyekkel fogyatékosággal élő emberek vagy az érdekükben mások fordulnak hozzá, s független szervként maga is kezdeményezhet eljárást, ha jogsértés jut a tudomására. Együttműködünk és összehangoljuk a tevékenységünket a fogyatékosággal élő emberek jogával foglalkozó többi intézménnyel: az emberi jogi ombudsmannal, a gyermeki jogok biztosával, az Emberi Jogok Szlovákiai Központjának igazgatójával és a Jogsegélyközponttal. Bármelyikhez lehet fordulni panasszal, de ugyanabban az ügyben csak egy szerv indíthat eljárást. Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy hivatalunknak szélesebb a jogköre, mint az emberi

Szakmai életrajz:

Zuzana Stavrovská ügyvéd, fogyatékosügyi biztos

Az elmúlt 15 évben az Értelmi Sérülteket Segítő Társulás országos alelnökeként és a pozsonyiligetfalui szervezet ügyvezetőjeként intenzíven bekapcsolódott a fogyatékosággal élő emberek jogvédelmébe. Ügyvédként számos, különböző fogyatékosággal élő ember ügyét képviselte polgári, szociális, család- és munkajogi peres ügyekben. Különböző projekteken vett részt, publikációival segítséget nyújt az érintetteknek az adott problémakörben való eligazodásban, jogaik érvényesítésében. Tavaly előadás-sorozattal kapcsolódott be a nagy intézetek kitagolásáért folytatott kampányba. 2015 decemberében a parlament Szlovákia első fogyatékosügyi biztosává választotta.

jogi ombudsmané, emellett a fogyatékosággal élő emberek problémáira szakosodtunk.

Mennyire vesz tudomást társadalmunk a fogyatékosággal élő emberek problémáiról?

Örömmel mondhatom, hogy jó törvényeink vannak, s bár az anyagi támogatásra vonatkozó jogszabályok nem a legmegfelelőbbek, általában véve törvényeink szelleme jó. Vannak a szükséges változtatásokra vonatkozó kezdeményezések, de ha megtartanák az előírásokat, és tekintettel volnának a fogyatékosággal élő emberek érdekeire, életkörülményeiket a lehető legjobban közelítve a többi ember életkörülményeihez, akkor minden rendben volna. Meg kellene változtatni a gondolkodásmódot, hogy megszűnjene a társadalomban még mindig tapasztalható kirekesztő előítéletek. Ebben segíthetnek az emberi jogok védelmére szakosodott civil szervezetek. Velük közösen képesek leszünk megváltoztatni a társadalomban uralkodó nézeteket. Olyan esetekről kaptunk bejelentést, amikor a támogatások igénylésekor a hivatal-

nok nemcsak hogy nem a törvény szerint járt el a kérelmezővel szemben – még csak nyomtatványt sem adott neki, mondván, hogy ügysem jogosult támogatásra –, hanem a jó ízlés ellen is vétett. Ezeknek az ügyeknek a megoldásán már dolgozunk a felettes szervekkel. Úgy véljük, az ilyen esetekben mi is tudunk tenni azért, hogy megváltozzon a közgondolkodás, javuljon a fogyatékos emberek társadalmi elfogadottsága.

Mennyire öntudatosak maguk a sérült emberek?

Lelkesítő számomra, hogy ha az életkörülményeik lehetővé teszik az információk keresését és befogadását, sok ismeretet szereznek, tudják, mi jár nekik, milyen jogaik vannak. Ez jó,

mert ha nem érdekelnék őket a lehetőségeik, nem törekednének jogaik érvényesítésére, nagyon nehéz volna hivatalunk munkája. Honlapunkon megosztunk információkat, általános állásfoglalásokat teszünk közzé, amelyeket aztán mindenki a saját esetére alkalmazhat. Például arra nézve, hogyan tehető akadálymentessé a lakóházak bejárata. A közeljövőben a fogyatékos-sággal élő emberek munkapiaci érvényesülésével kapcsolatban teszünk közzé állásfoglalást arról, hogy a munkáltató hogyan teremtsen meg munkavállalásuk feltételeit. Folyamatban vannak olyan ügyeink, amikor a munkaadó a fogyatékos-sága miatt szüntette meg valakinek a munkaviszonyát. Ez ellentétes az Európai Közösség irányelveivel.

Egyes esetekre vonatkozóan kidolgoztuk a joggyakorlatot, pl. a cselekvőképességgel kapcsolatos eljárást, mivel július elsején hatályba lép a polgári nemperes eljárások joga. Lidércnyomás számomra, hogy a bíróságok a tavaly elfogadott törvény ellenére sorozatosan megfosztanak embereket cselekvőképességüktől, pedig már azokat az eljárásokat is e szerint a törvény szerint kell lefolytatniuk, amelyek a hatályba lépése előtt kezdődtek el. Teszik ezt annak ellenére, hogy a törvény indoklásában az áll, hogy a gondnokság alá helyezés ellentétes a nemzetközi dokumentumokkal és az ember személyiségként való felfogásának bizonyos aspektusaival. Bár ügyvédként sok klienst képviseltem ezekben az eljárásokban, csak most, itt a hivatalban, ahol összegeztük a hozzánk benyújtott panaszokat, szembe-sültem azzal, hogy a bíróságok bármiféle skrupulus nélkül döntenek a gondnokság alá helyezéséről.

Visszakaphatja valaki a cselekvőképességét?

Július elsejétől indítványozni lehet. Akkortól már a bíróság nem dönthet a gondnokság alá helyezéséről, miközben a polgári törvénykönyv 10. paragra-

rafusa ezt lehetővé teszi azok esetében, akik lelki zavarokkal küszködnek, s emiatt nem képesek önálló döntésre. A bíróságnak ezután csak arra lesz lehetősége, hogy részben korlátozza a cselekvőképességet, úgy, hogy ez a korlátozás a lehető legkisebb beavatkozást jelentse. Így érdekes helyzet áll elő: a nemperes eljárások nem teszik lehetővé a gondnokság alá helyezést, a polgári törvénykönyvben, amely pedig anyagi jog, továbbra is szerepel a gondnokság intézménye. Egyszerűen mondva: a nemperes eljárás felülírja az anyagi jogot, és ez így marad mindaddig, amíg nem módosítják a polgári törvénykönyvet.

A fogyatékos emberek sokszor belefáradnak az intézkedésbe, a körülményekbe. Nincs is erejük harcolni a jogaikért.

Ezt én is tapasztalom. Ha az embernek nincs ereje küzdeni az elutasítás, ignorálás ellen, az nagyon rossz dolog. Ezért fontos, hogy aki maga képtelen a védekezésre, hozzánk forduljon. Ha valamire nincs törvényes jog, nem tudunk ugyan eredményt elérni, de ha jelzést kapunk, hogy egy-egy törvény módosításra szorul, mi ezt a módosítást javasolni fogjuk. A parlamentnek minden évben március 31-éig jelentést kell tennünk a hivatal működéséről, ezenkívül a kormány elé terjeszthetünk rendkívüli jelentéseket, és módosításokat is kezdeményezhetünk. Bízom benne, hogy amennyire csak lehetséges, kedvező változások állnak be.

Milyen mértékben független? Az állami szerveknek el kell fogadniuk a javaslatait?

Ha fogyatékos-sággal élő emberek jogainak a megsértésével találkozunk, a jogsértés elkövetőjének határidőhöz kötve elrendelhetjük a jogellenes állapot megszüntetését. Ha ez nem történik meg, a jogsértésről tájékoztatjuk a felettes szervét. Törvénybe ütköző határozatok érvénytelenítésére ugyan

nem terjed ki a hatáskörünk, de beadvánnyal fordulhatunk a főügyészséghez. Fontos feladatunk a fogyatékos-sággal élő emberek jogai érvényesülésének figyelemmel kísérése, mert így ajánlásokat fogalmazhatunk meg a törvényhozás számára. Példát mondok. Egyik kliensünk a hatodik emeleten lakott, és nem tudott kimozdulni a lakásából, mert felvonó nem volt, és lépcsőliftet nem akartak számára felszerelni. Mi állásfoglalást küldtünk a lakásszövetkezetnek, hogyan kell eljárnia. Abban az esetben, ha nem veszik figyelembe az ajánlásunkat, az érintett személy bírósághoz fordulhat, és hivatalunk az ENSZ-egyezményből eredő jogok védőjeként bekapcsolódhat az eljárásba. Ilyen kompetenciája az emberi jogi biztostól nincs.

Kell fizetni a bírósági eljárásért?

A bírósági eljárási illetékekre külön előírások vonatkoznak, de akinek kevés a bevétele, a Jogsegélyközpontban kérhet olyan ügyvédet, aki ingyenesen nyújt számára jogi szolgáltatást. Jómagam is szerepeltem az adatbázisukban, sok ilyen ügyben részt vettem. Az ügyvéd munkadíját ilyenkor az állam fizeti. Az interneten más lehetőségekről is lehet tájékozódni.

Milyen segítséget nyújtanak még?

A beadványok intézésén kívül alapszintű jogi tanácsadást is végzünk, felhívjuk a figyelmet határidők közeledtére, segítünk beadványok megszövegezésében, vagy tanácsot adunk, milyen további lépések szükségesek az adott ügyben, kihez lehet még segítségért fordulni. Ezek ugyan már nem tartoznak a feladataink közé, de így szeretnénk elkerülni a jogsérelmeket. A hozzánk fordulóknak nem kell fizetniük.

Még milyen panaszokat kaptak?

A támogatásokat, az akadálymentesítést, a gondnokság alá való helyezést érintő panaszokon kívül a fogyatékos-sággal élő tanulók iskolai zaklatásával, a pedagógiai asszisztensekkel kapcsolatos panaszok vannak többségben.

Szép új, akadálymentes épületben van a székhelyük, de kissé távol a városközponttól.

Eleve akadálymentesnek épült, tehát nem utólag akadálymentesített épületet találni elsősorban anyagi okokból nehéz. A városközpontban az ilyenek méregdrágák. Átalakított épület nem felel meg a céljainknak, hiszen nem engedhetjük meg magunknak, hogy ha pl. elromlik a lépcsőlift, a kliens ne tudjon bejutni hozzánk. A Fogyatékossgal Élő Polgárok Nemzeti Tanácsában tömörülő fogyatékoszervezetek képviselőivel több épületet megvizsgáltunk, és arra az elhatározásra jutottunk, hogy inkább legyen kicsit távolabb a székhelyünk, de minden szempontból akadálymentes, hiszen nekünk az akadálymentesség területén is példát kell mutatnunk. Közel van a villamosmegálló, lehetőség van ingyenes parkolásra, van lift, a helyiségeink, a mosdó akadálymentes, ha valakinek tájékoztatói zavarai vannak, a portások felkísérik őt hozzánk. Mivel mindenkinek a rendelkezésére szeretnénk állni, ehhez igazítottuk a hivatali órákat is.

A hivatal kialakítására a törvény fél évet ad, de önök ezt nem várták meg.

Március elsején kezdtük meg a működésünket négy munkatárssal, május elsejétől már hatan vagyunk. Eddig hetven panasz érkezett hozzánk, és mintegy háromszáz műveletet végeztünk el, miközben intézzük az iroda teljes működéséhez szükséges hivatalos ügyeket, és folyamatosan alakítjuk ki a weboldalunkat. Sokat dolgozunk, és látjuk, hogy valóban sok a panaszos ügy. Ezekből levonjuk a következtetéseket, és tapasztalatainkat felhasználjuk vizsgálódásaink során. Idén kilenc megfigyelési tervünk van. Szeretnénk monitorozni többek között a börtönökben a fogyatékossgal élő fogva tartottak egészségügyi ellátását, továbbá azt, hogyan alakítják át a munkahelyi környezetet a munkaadók a fogyatékossgal élők számára,

s hogy hány embert helyeztek a bíróságok gondnokság alá. Az eredményt közöljük a honlapunkon.

Ki és hogyan fordulhat önökhöz panasszal?

Fogyatékossgal élő személy vagy bárki, aki az ilyen személy jogait védi. Az is, akit gondnokság alá helyeztek, és erről nem kell tájékoztatnia a gondnokát. Továbbá gyermekek is. Fordulhatnak hozzánk levélben, elektronikusan e-mailben vagy a weboldalunkon keresztül, faxon vagy személyesen. Az érintett kérheti, hogy a személyes adatait ne hozzuk nyilvánosságra, de a hivatalnak ettől függetlenül is tartania kell magát a személyes adatok védelmével kapcsolatos előírásokhoz, az adatokat nem adhatjuk ki harmadik személynek. A személyes találkozásokra is külön helyiségek állnak rendelkezésünkre.

Magyar nemzetiségű klienseiknek van-e módjuk anyanyelvüket használni az önökkel való kapcsolattartás során?

Mindenkinek joga van azt a nyelvet használnia, amelyet ért, tehát az anyanyelvét, a siketek a jelnyelvet. A hivatalnak pedig kötelessége tolmácsot biztosítani. Az erre való igényt előre be kell jelenteni. Az értelmi sérült emberekkel az egyszerűsített kommunikációt használjuk.

Az ENSZ Fogyatékossgal Élő Személyek Jogainak Bizottsága áprilisban ajánlásokat tett a szlovák kormánynak az ENSZ-egyezményben foglalt kötelezettségek teljesítése végett. 43 ajánlásról van szó. Hivataluk mit tud tenni ezen a téren?

Nyomást tudunk gyakorolni a kormányra, hogy teljesítse kötelezettségeit.

Milyen eredményt vár a munkájuktól?

Változást azokon a területeken, amelyek érintik a fogyatékossgal élő emberek jogait, változást a döntéshozatal terén, a gondolkodásban, a nem megfelelő törvények módosítását, annak elfogadását, hogy a fogyatékossgal élő emberek is életünk részei, ők is polgártársaink mindenféle kirekesztés nélkül, s azt, hogy diszkriminációmentesen vállalhassanak megfelelő munkát, részt vehessenek a társadalom életében, és hozzáférhessenek az információkhoz. Örülnénk, ha mindezt fokozatosan sikerülne elérnünk. Az akadályokat egymás után el kell hárítani.

Milyen határidőt szabott meg magának?

Boldog lennék, ha mindez már holnap megvalósulna. Gondolom, hogy lesz értelmük az évi jelentéseknek, amelyeket a honlapunkon is közzéteszünk, minden évben meghatározunk prioritásokat, amelyek terén a lehető legtöbb eredmény elérésére fogunk törekedni. Rendszeresen értékeljük a tevékenységünket, miben sikerült előbbre lépünk. Ez lesz számunkra a legfontosabb mutató. Nem a panaszok mennyisége jelzi munkánk eredményességét, hanem az, hogy ezekből mennyit sikerült megszüntetnünk, és milyen változások történtek.

Tóth Erika

Cím: Úrad komisára pre osoby so zdravotným postihnutím

Račianska 153, 831 54 Bratislava

Telefon: 02/20 42 03 09

E-mail: sekretariat@komisar.sk

Honlap: www.komisarprezdravotnepostihnutych.sk

Hivatali órák:

Hétfő: 8.00–18.00

Kedd: 7.30–17.00

Szerda: 8.00–18.00

Csütörtök: 7.30–17.00

Péntek: 7.30–15.00

Mítosz és valóság

Philippe Pinel szerepe a modern gyógyító pedagógia megalapozásában

1. rész

1. Tanulmányok és pályakezdés (Párizs, Montpellier)

A gyógypedagógia történetének érdekes és fontos fejezete az úgynevezett erkölcsi kezelés módszerének elterjedése a mentálisan beteg és értelmi fogyatékos emberek körében a 18–19. század fordulóján. Ennek az eljárásnak az első alkalmazása a köztudatban *Philippe Pinel (1745–1826)* francia orvos nevéhez kötődik, akit a szakirodalom a modern pszichiátria egyik legjelentősebb előfutáraként tart számon. Az ő munkásságáról alkotott képet kívánjuk árnyalni tanulmányunkban.

Philippe Pinel orvosi tanulmányokat folytatott több egyetemen, de pályakezdő éveiben a szakmai siker elkerülte. Párizsban nem praktizálhatott, mert a montpellier-i orvosi karon szerzett diplomáját a fővárosban nem fogadták el. Mintegy tizenöt éven át orvosi szakfordítóként és orvosszakfolyóirat-szerkesztőként tevékenykedett.

Jelentős fordulatot hozott életében, amikor az 1780-as években bekerült Madame Helvétius szalonjába.¹ Olyan befolyásos barátokra tett szert, akik később, a forradalom éveitől kezdve jelentős mértékben támogatták. Ott találkozott – sok más jeles személyiség között – az orvos-filozófus *Pierre Jean George Cabanis*-szal (1757–1808), aki később a párizsi kórházak felügyelője lett, és a higiénia professzora a párizsi orvospérezés intézményében.

Pinel érdeklődése az 1790-es évek elején a mentális betegségek s az ér-

telmi fogyatékosok felé fordult. A személyes indítást egy barátja öngyilkossága jelentette számára, aki „mániává fajuló” melankóliában szenvedett. Munkát keresett az elmebetegeket és értelmi fogyatékos embereket befogadó, magánkézben levő úgynevezett egészségházak (maison de santé) egyikében. A Jacques Belhomme nevű ács tulajdonában levő kis „panzió” 1765 óta működött a Charonne utcában. A témával foglalkozó egyik monográfia szerzője luxusbörtönnek nevezi az intézetet, amely nemcsak értelmi fogyatékos embereket fogadott be menedéket nyújtó falai közé a dühöngő forradalmi terror éveitől kezdve, hanem a régi politikai rend üldözött képviselői közül is több arisztokratát, bankárt, hivatalnokot, újságírókat és más notabilitást bújtatott jó pénzért, megmentve így őket a guillotintól. (Lenormand, 2002.) (Nem véletlen, hogy – mint később látni fogjuk – a Konvent egyes tagjai olyan dühödt elszántsággal kutattak a politikai menekültek után a Bicêtre celláiban is.)

2. A Bicêtre élén: egy mítosz születése

Sorsfordító változás következett be Pinel életében, amikor 1793. augusztus 25-én – a Madame Helvétius szalonjában szerzett pártfogóinak köszönhetően – a Bicêtre főorvosa lett.² Az intézmény akkor már börtönszerű elzáró intézetként működött, mintegy 4000 köztörvényes bűnözőt, rablót, nemi beteget, szenilis idős embert tartottak benne. Raj-

Magyar Adél

tuk kívül körülbelül 200 mentális betegségben, elmebajban szenvedő ember, veleszületett és szerzett értelmi fogyatékos személy élt a kórházmenhely falai között.

Pinelnek a Konventben is voltak pártfogói, akiknek a közbenjárására kinevezték a Bicêtre igazgató-főorvosi tisztségére. A támogatók többféle reményt is fűztek ehhez a lépéshez. Egyfelől bíztak abban, hogy az új igazgató kiszabadítja a rokonok vagy a politikai ellenfelek hamis vádaskodása alapján, szakmai indokok nélkül, ún. királyi pecsétes levelekkel oda bebörtönzött áldozatokat. Másfelől azt is remélték, hogy – a kor szaka furcsa paradoxonjaként – a forradalmi radikalizmus elől oda menekülő, az új hatalom elől bujkáló embereknek (arisztokratáknak, politikai száműzötteknek) nem nyújt tovább menedéket, sőt felfedi kilétüket a bosszúra szomjas forradalmárok előtt. A francia forradalom történetének egyik mítosza szerint (amely-

nek igazságtartalma vitatott) *Georges Couthon* (1755–1794), a Nemzeti Konvent tagja egy alkalommal éppen azért tett látogatást a Bicêtre-ben, hogy az ott rejtgetett politikai ellenfelek kilétét felfedje. A híres és bosszúszomja miatt hírhedt jogász fogyatékos volt: fiatalkorában egy baleset során³ mindkét lábára megbénult, ezért szolgák hordozták akkor is, amikor erre az állítólagos látogatásra sor került. A történet szerint Couthon erősen viszolygott az elmebetegektől, szinte iszonyattal riadt vissza az értelmi fogyatékos emberektől, „ezektől az állatoktól”, ahogyan nevezte őket. (Foucault, 2004, 656.) A politikai ellenfeleit elkeseredett elszántsággal kutató, ám senkit sem találó forradalmár dühe a leláncolt „bolondok” felé fordult, amikor dühösen kifakadva állatoknak nevezte őket.

Foucault az ezt a legendát elemző okfejtésében szellemesen utal rá, hogy a bestialitás hordozói itt nem az állati sorban tartott, „elállatiasított” tébolyultak és értelmi fogyatékos emberek, hanem a vérszomjas és politikai ellenfeleit válogatás nélkül elpusztító forradalmár, illetve a „bolondokat” fogva tartó örök. „Ekképp a bolondság az örök oldalára vándorolt – írja Foucault –: akik állatként zárják el a bolondokat, azok birtokolják most a bolondság minden vadságát; bennük tombol az állat, míg a tébolyultaknál csak zavaros tükörképe jelenik meg. Egy titok kerül napvilágra: a bestialitás nem az állatban, hanem megszelídítésében rejlett, mely pusztá szigorra folytán kialakította azt.” (Foucault, 2004, 657.) Ennek a „megszelídítésnek” az egyik – művi úton mítoszt teremtő – gesztusa a Pinel személyéhez kötött „lánclevétel”, a másik pedig az ezt követő – már valóságos – új kezelési eljárás, az „erkölcsi kezelés” (le traitement moral) alkalmazása a már béklyóiktól megszabadított elzártak körében.

Ma már tudható, hogy ez a vészjósló látogatás sohasem történt meg, ez is szerves része a Pinel alakja köré szőtt legendának éppúgy, mint a lánclevétel heroikus magasztalokba emelt gesztusa. A Couthon szájába adott szavak azonban jól érzékeltek a „bolondokat” állattá degradáló mentalitás jelenlétét az újkor társadalmának közgondolkodásában.

A korszak köztudatában megjelenő, majd a tradicionális történetírásban is emblematikus mítoszként tovább élő legenda szerint tehát Pinel vetette le a Bicêtre-ben kezelt elmebetegekről és értelmi fogyatékos személyekről az őket megbéklyózó és a korabeli ábrázolásokon is jól látható láncokat. Az intézmény életének ezt a paradigmátikus fordulót több korabeli ábrázolás is megörökíti.

Kinek köszönhető ez a széles körben elterjedt és még ma is tovább élő történet? Ma már tudjuk, hogy a Pinel „lánctörésének” emblematikusan heroikus mítoszákat két orvos-pszichiáter teremtette meg: saját fia, *Scipion Pinel* (1795–1859) és tanítványa, *Jean-Étienne Esquirol* (1772–1840).

Az orvos-igazgató fia, az apjához hasonlóan orvos-pszichiáter Scipion Pinel több mint harminc évvel később így írta le a politikai menekültek után kutató *Georges Couthon* soha meg nem történt bicêtre-i látogatását: „Pinel azonnal a nyughatatlanok körletébe vezette, ahol a cellák látványa fájdalmas érzést keltett a látogatóban. Minden beteget ki akart kérdezni, de legtöbbször csak szitkokat és durva kirohanásokat kapott. Szükségtelemmé vált a vizsgálat további folytatása. Ekkor Pinelhez fordult: »Mondd csak, polgártárs, nem vagy-e te magad is bolond, ha el akarod oldozni ezeket az állatokat?« Mire Pinel nagy nyugalommal így válaszolt: »Polgártárs, meg vagyok győződve arról, hogy ezek az elmebetegek csak azért kezelhetők

Philippe Pinel

olyan nehezen, mert meg vannak fosztva a levegőtől és a szabadságtól.« »Hát akkor tedd, amit jónak látsz, de attól tartok, önhittséged még károdra lesz.« Couthont ezután visszavitték a kocsjába. Távozása megkönnyebbülést hozott: mindenki fellélegzett, s a nagy emberbarát rögvest munkához látott.” (Pinel, *Scipion*, 1836, 56.)

Ez a sokszor patetikus felszabadító gesztusként ábrázolt és leírt, jócskán felnagyított jelentőségű cselekedet szinte emblematikus jelképe lett a nagy európai elzáró intézmények belső életében elkezdődő humanitárius reformoknak.

3. Egy feledésbe merült itáliai kortárs: Vincenzo Chiarugi (1759–1820)

Mindenesetre az is sajátos és lélektanilag is tanulságos tény, hogy a korabeli francia társadalmi köztudat és a rá épülő tradicionális történetírás ezt a vélelmezett, de nem bizonyított felszabadító, reformot parancsoló gesztust milyen szívesen köttötte – és köti még ma is – az idősebb Pinel személyéhez. Eközben könnyen elfeledkezünk arról, hogy a kórház-menhelyeken és asyllumokban fogva tartott elmebetegek és ér-

telmi fogyatékos személyek vasláncoktól és bilincsektől való megszabadítására már az 1780-as évek második felében történtek kísérletek Itáliában. A firenzei Santa Dorotea Kórház 1785 és 1788 között hivatalban levő igazgatója, *Vincenzo Chiarugi* (1759–1820) már akkor megszüntette az oda elzárt örültek vasláncokkal való megbéklyózását, és ehelyett bőrből készült köteleket alkalmazott a megfegyeztetésükre. (Gerard, 1997, 395.) Amikor azonban azt látta, hogy a tébolyultak a saját fogukkal tépik le a bőrszíjakat magukról, visszatért a vasláncokhoz, de vászonból készített kötések alkalmazásával próbálta megelőzni a fájdalmakat, amelyeket azok viselése okozott az elzártaknak.

Chiarugi – Pinelhez hasonlóan – igen jelentős elméletalkotói munkásságot fejtett ki. Az ő szövegeiben – elsősorban az örültségről írt traktátusának (*Della pazzia*) lapjain – figyelemre méltó elegyet alkot a születőfélben levő idegélettan, neurológia mint tudomány az agy működéséről szóló régi típusú filozófiai fejtegetésekkel és a katolikus egyház tanítá-

saival. Chiarugi az agy struktúrájának és működésének természettudományos alaposágú vizsgálatára törekszik, mégis amikor az elme betegségeiről ír, akkor azok okát az idegrendszer sérülésében vagy működésének zavaraiiban fedezi fel. Katolikus hitéből fakadóan meg van győződve arról, hogy *a lélek nem lehet beteg, mert azt a Teremtő csakis tökéletesnek alkototta meg.*

Szemléletes hasonlattal élve írja, hogy a lélek olyan, mint a hangszerjátékos, akinek a keze egy húros hangszeren játszik. Ha a hangszer rosszul van felhangolva, vagy a játékos gyakorlatlan, akkor a megszólaló zene is hibás, diszsonáns lesz. A lélek tehát ebben a hasonlatban maga a zenész, a kéz az értelem, a ráció, a hangszer pedig a lélek olyan képességeinek a megfelelője, mint például a képzelet, a memória és a gondolkodás. Az ember örültté válhat, vagy születet értelmi fogyatékos-sággal, de a lelke tökéletes marad, mivel annak teremtődött. (Chiarugi, 1793, 55.) *Az örültség oka tehát az agy, a központi idegrendszer működészavara.* Chiarugi felfogása a lélek

és az idegrendszer dualitásáról és kapcsolatának sajátosságairól a 19. századi pszichiátria *természettudományos alapozású paradigmáit* előlegezi meg.

Nehéz választ találni arra a kérdésre, hogy a tradicionális orvosi és vele együtt a gyógypedagógiai történetírás vajon miért „heroizálta” Pinelt, és miért feledkezett meg szinte teljesen Chiarugi úttörő szerepéről. A szelektív és ezzel együtt a legendákat is szívesen magába olvasztó konstruktív történeti memória működéséhez itt az is hozzájárulhatott, hogy Pinel alakjára a francia forradalom Párizsban lezajló turbulens eseményei is ráirányították a figyelmet, míg Chiarugi orvosi-pszichiáteri karrierje kevésbé exponált helyszínen, egy 18. századi osztrák-toszkán hercegségben, Firenzében teljesedett ki.

Magyar Adél

SZTE JGYPK
Gyógypedagógus-képző
Intézet
magyarad@t-online.hu

¹ Nőtörténeti jelentőségű tény, hogy a tradicionális feleségedesanya-háziasszony hármas szerep keretei közül való kilépés egyik ritka és különleges alkalma volt a művelt és gazdag nők számára a szalonkultúra megteremtése a 17–18. században. Köztudomású, hogy a 18. századtól kezdve francia arisztokrata hölgyek palotájuk fogadótermében irodalmi-művészeti szalonokat szerveztek, ahová a korabeli szellemi élet kiválóságait hívták meg. (Pukánszky, 2006, 73.) Madame Helvétius (lánykori nevén Anne-Catherine de Ligniville, 1772–1880) is megnyitotta háza kapuját a korabeli párizsi intellektüelek előtt. Házában megfordultak a politikai élet olyan prominens személyiségei is, mint Chrétien-Guillaume de Lamoignon de Malesherbes, Charles-Maurice de Talleyrand-Périgord és a női egyenjogúságért a forradalom éveiben is hiába harcoló Madame Roland. De meglátogatta a szellemi életnek ezt a párizsi központját a Franciaországban többször vendégeskedő Benjamin Franklin is.

² Párizsban 1656-ban hoztak rendeletet a Közkórház elnevezésű komplex intézményrendszer létesítéséről. Több intéze-

tet foglalt magában. Ide tartozott például a Bicêtre és a Salpêtriére is. A korábban katonai kórház céljaira szánt Bicêtre kórház-menhelyet 1642-ben nyitották meg a „szegényügy” iránti fogékonyságáról és az esetek érdekében végzett missziós tevékenységéről közismert Vincent de Paul (Páli Szt. Vince, 1581–1660) támogatásával. A hatalmas intézetbe Vince koldusokat, szegényeket, a társadalomból kizsáztottakat és értelmi fogyatékos személyeket egyaránt befogadott. A király udvari papjának adományozott egy másik intézményt is, amely eredetileg löpörgyárként működött, innen ered a neve: Salpêtriére (‘salétrom’). (Winzer, 1993, 30.) Kezdetben – Vincent de Paul személyes karizmatikus hatásának köszönhetően – mindkét intézmény karitatív célú gyűjtő-befogadó menhelyként működött. A 18. századra azonban a Salpêtriére az értelmi fogyatékos nőket, a Bicêtre pedig az ugyanilyen fogyatékos-sággal élő férfiakat börtönszerű körülmények között elzáró intézménnyé vált.

³ Egy alkalommal derékig süllyedt az iszapba egy elhagyott auvergne-i völgyben, és reggelre mindkét lába megbénult.

Londontól Budapestig (?)

A paralimpiai játékok rövid története

2016 nyarán a braziliai Rio de Janeiróra vetjük majd „vi-gyázó szemünket”. Augusztus 5-e és 21-e között itt zajlik a nyári olimpia, aztán szeptember 7-e és 18-a között a paralimpia. Ez jó alkalom arra, hogy röviden áttekintsük a paralimpiai mozgalom történetét.

Sokan úgy tudják, hogy ezeknek a játékoknak a története 1948-ban kezdődik. Lényegében igazuk van, ám hadd fűzzünk hozzá egy kis magyarázatot az előzményekről. Mint közismert, az első (újkori) olimpiai játékokat a francia Pierre de Coubertin báró (1863–1937) kezdeményezésére 1896-ban Athén rendezte meg. A részletek iránt érdeklődők figyelmébe ajánlom Vojtech Zamarovský magyarra is lefordított Élő olimpia című kitűnő könyvét (Madách Kiadó, 1984). A sérült, mozgáskorlátozott emberek kezdettől sóvárogva kísérték figyelemmel e nemes, számukra egészségi állapotuk miatt örökre elzártnak tűnő versengéseket. Csak kevesen jutottak el olyan elhatározáshoz, hogy korlátozottságuk ellenére versenyszerűen sportoljanak, s esetleg megpróbáljanak az „egészségesek” csapatában kijutni az olimpiára.

Az első fecskék egyike a magyar Halassy Olivér (1909–1946) volt. Az Újpesten született Olivért diákkorában elütötte a villamos. Bal lábszárának csontjai több helyen összetörték, erei elszakadtak – életét csak az amputáció, a csonkolás menthette meg. E súlyos testi és lelki trauma ellenére folytatta a sportolást egy olyan sportágban, amelyhez elég volt fél láb is. 1926 és 1938 között a 400 méteres gyorsúszásban kétszer, a 800 méteres úszásban ötször, 1500 méteren hétszer, folyamúszásban pedig tizenegyszer nyert országos bajnokságot. 1931-ben Európa-bajnok lett Párizsban, 1500 méteres gyorsúszásban. Ezt a tudását mint vízilabdázó is kamatoztatta. Több Európa-bajnokságon erősítette a magyar válogatottat, és ami témánk szempontjából a legfontosabb: tagja volt az 1932-ben Los Angelesben s az 1936-ban Berlinben olimpiai bajnokságot nyerő magyar vízipólócsapatnak. Ma az ő nevét viseli az 1970-ban alakított Mozgáskorlátozottak Sportegyesülete (HOSC).

Az 1948-as londoni olimpiához történelmi értékű kezdeményezés kapcsolódik, egy Hitler elől Angliába menekült német orvosé.

Dr. Ludwig Guttmann (1899–1980) 1939-ig a sziléziai Breslauban (ma: Wrocław, Lengyelország) az ottani Zsidó Kórház ideggyógyásza volt. Az általa vezetett osztály elsősorban a bányabalesetben gerincvelő-sérülést szenvedett bányászokat gyógyította. Guttmann emigrá-

lása után a Breslauban megkezdett kutatásait Oxfordban folytatta. Sajnos, a II. világháború bőségesen nyújtott számára „anyagot” az ilyen sérülést szenvedett katonák köréből. 1944-ben Buckinghamshire-ben megalapította a gerincvelősérültek ellátására specializált Stoke Mandeville Hospitalt.

Kemény fába vágta a fejszét. Nemcsak a laikusok, hanem az orvosok körében is elterjedt volt a nézet, hogy a gerincvelő-sérülés nem gyógyítható, fatális állapot. A hozzá előbb-utóbb társuló súlyos szövődmények (fel-fekvések, húgyúti fertőzések) miatt az átlagos túlélés igen rövid, pár hónapos volt csak. Guttmann felismerte, hogy ezek a szövődmények – mai nevükön: másodlagos állapotok – nem szükségszerű velejárói a gerincvelő-sérülésnek, vagyis megelőzhetők! Kollégái rosszmájú, kritikus megjegyzései ellenére lefektette a gerincvelősérültek korszerű rehabilitációjának alapjait. Ez nem csak gyógytornát jelentett. Ugyanis felismerte, hogy a szakszerűen irányított testi aktivitás mellett óriás jelentősége van az önbecsülés helyreállításának. Vagyis annak, hogy a rokkant, kerekesszékre szorult beteg ne „nyomórékknak” lássa magát.

Eszméi, elképzelései gyakorlati „kipróbálására”, a laikus, de az orvosi közvélemény meggyőzésére is kiváló alkalom mutatkozott 1948-ban, amikor az angol fővárosban tartották a XIV. olimpiai játékokat. Óriási volt irántuk az érdeklődés, hiszen a II. világháború miatt 1940-ben és 1944-ben elmaradt az olimpia.

Ezt a felfokozott érdeklődést használta ki Guttmann doktor. A játékok nyitónapján megrendezte az első Stoke Mandeville-i versenyt. A kórházban ápolt, rehabilitációban részesülő gerincsérült, kerekesszékes betegek ijátságban mérték össze tudásukat. Nem véletlenül esett a választás erre a sportágra. Az ijátság volt az egyetlen

olyan sport, melynek versenyszabályait nem kellett a sérültségnek megfelelően alakítani, átírni.

Nemcsak Anglia, hanem az egész világ számára ez a verseny mutatta meg, hogy a sérült, mozgáskorlátozott ember is képes nemcsak sportolásra, hanem versengésre is. „A sport visszaadta a sérült emberek háborúban elvesztett lelki és testi, emberi önbecsülésérzését és -élményét. Számukra is kialakíthatóvá vált a sport, versenyzés és annak szabályai révén az emberi önkontroll, az önfegyelem, valamint a szellem és a test harmonikus aktivitásának összhangja. Mindezen eredmények a társadalomba való újbóli beilleszkedéshez teremtették meg az emberi feltételeket” – olvashatjuk az Akadémia Kiadónál 2009-ben megjelent Sport, életmód, egészség című kötetben Kälbli Katalin és Dorogi László tollából.

Kullmann Lajos, a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógyypedagógiai Karának professzora két dologban látja Guttmann érdemét (Orvosi Hetilap, 2012, 49. szám). Egyrészt a Stoke Mandeville-i első nemzeti sportjáték megrendezésével lefektette a paralimpiai mozgalom alapjait. Másrészt annak bizonyításával, hogy a gerincvelősérültek „másodlagos állapotai” (secondary conditions) megelőzhetőek, megalapozta a korszerű orvosi rehabilitációjukat. A Stoke Mandeville-i példát követve a kontinensen is alkalmazni kezdték a sportot mint a mozgássérültek komplex rehabilitációs programjának szerves részét.

Az 1948-as Stoke Mandeville-i „fecske” nyarat tudott csinálni. Egyre több kórház, rehabilitációs intézmény rendezett ápoltságai számára versenyt nemcsak íjászatban, hanem más olimpiai sportágakban is (atlétika, vívás, asztalitenisz, kosárlabda). Később a Stoke Mandeville-i játékok nemzetközi versennyé fejlődtek.

1958-ban megalakult az International Stoke Mandeville Games Federation, azaz a Nemzetközi Stoke Mandeville-i Játékok Szövetsége. 1960-ban már a soron következő Stoke Mandeville-i játékokat a XVII. nyári olimpia helyszínén, Rómában tartották. (Csupán az érdekesség kedvéért: Budapest is szeretne volna megrendezni ezt az olimpiát, másik hat várossal együtt, ám végül Róma lett a győztes.)

A következő, 1964-es tokiói olimpiát követő játékokon már bemutatkoztak a látássérültek is. Hivatalosan majd az 1976-os, montreali XXI. olimpiai játékokat követő „torontói olimpián” jelennek meg a vak és látássérült sportolók. Ekkor még egy fontos előrelépés történt. A gyártó cégek, felismerve piaci jelentőségüket, egyre modernebb kerekesszékeket készítenek. Az újabb modellek könnyebbek a régiéknél, és nagyobb gyorsaság elérését teszik lehetővé. A hatás kölcsönös: a modern eszközök lehetővé teszik a „parasportolók” jobb teljesít-

ményét, s e sportolók egyre növekvő száma és igényei újabb technikák, konstrukciók kifejlesztésére ösztönzik a gyártókat.

1988, a szülői olimpia éve újabb mérföldkő. Ekkor vált hivatalossá a „paralimpia” elnevezés, amelyet a para (mellett) és olimpia szavak összevonásaként értelmeznek (eredetileg az előtag a paraplegic – bénult – szóból származott). Egy év múlva megalapítják a Nemzetközi Paralimpiai Bizottságot (International Paralympic Committee, IPC). Az alakuló közgyűlésen 41 ország – köztük Magyarország – képviseltette magát. Hamarosan létrejöttek a nemzeti paralimpiai bizottságok is – a magyar 1997-ben (nevének rövidítése MPB).

Napjainkban már több mint 160 tagja van a paralimpiai mozgalomnak, és egyre nagyobb tekintélynek örvend a sportvilágban. Ennek tudható be, hogy 2001-ben a Nemzetközi Olimpiai Bizottság és az IPC megállapodott abban, hogy 2012-től a mindenkor olimpiát követően, annak helyszínén rendezik meg a soron következő paralimpiai játékokat.

Bevezetőként említettem Halassy Olivér példájának a parasport elterjedésére való hatását. Volt még egy fontos magyar példa, amely hozzájárulhatott az 1988-as szülői döntéshez, a paralimpia név hitelesítéséhez. Két évvel Szöul előtt ugyanis Pécs városa rendezte meg az ülőröplabda-világbajnokságot. Itt és ekkor került a köz-

tudatba az a tény, hogy a mozgáskorlátozottakért a sajtó, a tévé – mai, divatos kifejezéssel: a média – milyen sokat tehet.

Végezetül hadd magyarázzam meg az írásom címében szereplő kérdőjelet. Arra az izgató kérdésre utal, lesz-e valaha a mi közelségünkben, a mi régióinkban paralimpia. Nos, ha Budapest elnyeri a 2024-ben esedékes olimpiai játékok megrendezési jogát, akkor a fentebb említett NOB-IPC egyezség alapján paralimpiát is fog rendezni. (Akkor majd a kérdőjel felkiáltójellé egyenesedik ki.)

dr. Kiss László

A gyógypedagógia történetének áttekintése

A fogyatékosok megítélése, a róluk alkotott kép koronként is különböző. Némely kultúrában találkozhatunk pozitív megítélésükkel, de a közös-ség szempontjából általában rossz előjelnek tartották jelenlétüket. A testi fogyatékosággal született csecsemőket a legtöbb ókori kultúra kíméletlenül elpusztította (*Spárta*), „életképtelenségük” miatt. A fogyatékosokkal kapcsolatos társadalmi magatartás jelentős pozitív irányú változásáról csak a kereszténység megjelenésétől kezdve beszélhetünk. A másság, benne a fogyatékoság elfogadása tekintetében három fokozatot különíthetünk el:

a) *Represszív (büntető) magatartás:* Az abnormalitás elfogadását szégyennek tartották, a fogyatékoságot halállal büntették. A repressziót fokozatosan felváltotta a szegregáció.

b) *Karitatív magatartás:* A fogyatékosokat sajnálat övezte. Gondozásra szorulnak, törődni kell velük; de ekkor is kiszolgáltatottak maradtak, függtek környezetüktől. Megjelentek az első intézmények, amelyek befogadták őket.

c) *Humánus szemlélet:* Az emberi méltóság elismerése, a másik embernek járó tisztelet megadása, a pozitív tulajdonságok fejlesztése. Tanácsadók megalakulása.

A gyógypedagógia, különpedagógia, speciálpedagógia, speciális pedagógia önálló, komplex tudomány, amelynek ágai közül elsőként a fogyatékos személyek nevelésének gyakorlata, majd elmélete indult fejlődésnek. Ennek intézményes kezdetei a felvilágosodás idejére nyúlnak vissza. J. H. Pestalozzi a XVIII–XIX. század fordulóján Európa-szerte otthonokat alapított siket, vak és intellektuális fogyatékosággal élő gyermekeknek, s ezzel megkezdődött külön nevelésük. A gyógypedagógia megnevezés 1861-től használatos. De már Comenius *Didactica Magna* című munkájában (1656) szó van a gyógyító nevelés fontosságáról. Maria Montessori orvosként a „segíts, hogy egyedül csinálhassam!” elv alapján történő fejlesztést szorgalmazta, központba állítva a gyermeket. A cseh Miloš Sovák még az orvosi vonal követője volt, azonban a fejlesztést szorosan a környezeti tényezőkkel ötvözve értelmezte. Defektivitásfogalma szerint a fogyatékoság mértéke mindig a környezet által érzékelt mérték.

A nagyobb intézmények a XIX. és a XX. század fordulóján keletkeznek, Szlovákiában az 1920-as években. A harmincas években az ugyancsak cseh Jan Mauer a pedopatológia fogalmát vezette be. A speciális pedagógia megnevezést Viliam Gaňo honosította meg Szlovákiában. Az 1950-es években nagy lett a befolyása az orosz-szovjet defektológiának és a biológiai alapját képező pavlovi nervizmusnak. A hatvanas évek szakemberei, mint Ludvík Edelsberger, Alojz Pajdlhauser és Ladislav Stejgerle defektológiai speciális pedagógiának nevezték e két rendszer egészét. Itt jelenik meg először a pédiás fogalomrendszer: pszichopédia (mentálisan, értelmileg elmaradottak, nehezen nevelhetők), logopédia (hallás- és beszédzavarok), tiflopédia (látászavar), szomatopédia (testi hibásak és betegek). A kilencvenes évektől nem a pédia fogalomrendszere vonul tovább, hanem felváltja a pedagógia megnevezés. További pontosítások történnek, és Jozef Brtka professzor már a tehetségeseket is a különleges nevelést igénylők közé sorolja, akik számára a törvény értelmében külön osztályok nyílnak.

A *gyógypedagógiai intézményhálózat* erősen épülőben volt. Megkezdődött a

fogyatékoságok definiálása, gyógypedagógusok képzése (Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola, Budapest; Speciális és Gyógypedagógiai Intézet – Intézet speciálnej a liečebnej pedagogiky –, Pozsony, 1967; ezt megelőzte a prágai egyetemen 1965-től történő képzés, 1967-től pedig az olomouci egyetemen is nyílt ilyen szak).

A fogyatékoság eredetéről számos hiedelem maradt fenn. A *fogyatékoságtudomány* többek között azzal a céllal alakult, hogy a károsodás jelenségét kibogozza a mítoszok, ideológiák és stigmák hálójából. Nem fogadja el azt, hogy a fogyatékosággal élő emberek gazdasági és társadalmi státusa állapotuk elkerülhetetlen következménye volna: a fogyatékoság nem személyes, hanem társadalmi probléma. Ezért a megértéséhez nem visz közelebb, ha a fogyatékos emberek korlátaira fókuszálunk, ha nem vesszük figyelembe azt a tényt, hogy az ilyen korlátok a társadalommal való kapcsolat minősége miatt jönnek létre. Ez a modell szemben áll az orvosi modellel, ahol maga a fogyatékoság van a középpontban. A fogyatékos emberek szerint sokkal inkább a társadalmi hozzáállás teszi őket fogyatékosá, mint a károsodás (lásd Sovák defektivitásfogalmát). Az ilyen szemlélet legfontosabb

eredménye, hogy nem csupán erős kritikával fogadja az impairment/korlátozottság/obmedzenie – disability/zavar/porucha – handicap/fogyatékoság/postihnutie háromoldalú közismert distinkciót, hanem radikálisan át is értelmezi. Míg a károsodások bármilyen okból következő (a pszichológiai, fiziológiai vagy anatómiai rendszer hiányában vagy a normálistól való eltéréseiben jelentkeznek), szervi szinten megnyilvánuló zavarokat jelentenek, addig a fogyatékoság a károsodásoknak azokat a hatásait tükrözi, amelyek az egyén funkcionális teljesítménye vagy tevékenysége kapcsán jelentkeznek. Bár a fogyatékoság abban mutatkozik meg, hogy az egyén nem képes bizonyos tevékenységeket úgy elvégezni, mint „normális” esetben, ennek a helyzetnek az okát elsősorban nem a személyben, hanem a szociális közegben keresi. (Fogyatékoságtudományi Társaság, 1998)

Annak az állapotnak a meghatározása, amikor *gyógypedagógiai (speciális) nevelésre van szükség*, országonként, kultúrák szerint, valamint koronként is változott. Az intézményes gyógypedagógiai nevelés kezdetén az iskoláztatás szempontjai határozták meg a gyógypedagógiai nevelést igénylő tanköteles fogyatékos gyermekek lehetőségeit. A XX. század második felétől életkori szempontból kitágul a kör, miután a gyógypedagógiai nevelés iskolától független formái, pl. a korai fejlesztés és a fiatalok és felnőttek életét egyaránt segítő pedagógiai kísérés gyakorlata is kialakulnak. Az iskoláztatás szempontjából a gyógypedagógiai nevelést igénylő gyermekek elhelyezése összefüggésben van azzal, hogy tud-e a normál iskola alkalmazkodni eltérő képességeikhez, teljesítményükhöz, viselkedésükhöz, kielégít-e speciális nevelési szükségleteiket, vagy elkülönített (szegregált) iskola-

rendszerbe irányítja-e őket. Az egyes országok különféleképpen alakították ki gyógypedagógiai iskolahálózatukat, s általában aszerint határozták meg a speciális nevelés szükségességét, hogy milyen iskoláik voltak. Ezt nevezzük *rendszerorientált kategorizálásnak*, amely során nem a gyermekek szükségleteihez keresik a pedagógiai megoldást, hanem a meglévő iskolarendszerbe sorolják vagy abból rekesztik ki a őket. Ez a rendszer gyógypedagógiailag képezhető és képezhetetlen kategóriákat különített el. A gyógypedagógiai nevelés kialakulásának kezdetén, a XIX. század során a gyógypedagógiai nevelést igénylő gyermekeket az orvosi, klinikai modellt követve fogyatékoságok, betegségformák és ezek súlyossági kategóriái szerint osztályozták. Feltételezték, hogy éles a határ az ép és nem ép, a normális és az abnormális állapot között. Az általános iskola csak az ép, átlagos gyermekek oktatására vállalkozott. A gyógypedagógiai nevelést legitimáló érvek között az általános iskola tehermentesítése szerepelt. Kezdetben a fogyatékoságok súlyosabb formáit mutató (siket, vak, intellektuális, testi és mozgásfogyatékosággal élő) gyermekek számára létesültek speciális intézmények, majd a XX. század során kiépültek az enyhébb fogyatékosággal élő (nagyothalló, gyengénlátó; tanulási, beilleszkedési zavart mutató; beszédhibás, olvasás- és helyesírásgyenge, szociálisan, érzelmileg rosszul beilleszkedő, inadaptált stb.) gyermekek iskolái, speciális osztályai. A gyógypedagógiai nevelés nemcsak szegregált iskolákban vált hozzáférhetővé, hanem a többségi általános iskolákban is, kiegészítő speciális segítség, gyógypedagógiai szakszolgáltatás formájában. A többi gyermektől való elkülönítést ma már nem ítélik előnyösnek, sőt inkább a szegregáció hátrányait bizonyították, s a „képezhetetlen” fo-

galom kiiktatódott az oktatási törvényekből.

A gyógypedagógia elméletének és gyakorlatának aktuális témáit napjainkban Mesterházi Zsuzsa fogalmazta meg:

a) a fogyatékoságok individuális kialakulási, változási folyamatainak és a terápiás hatásoknak a vizsgálata a korai fejlesztéstől az öregkorig;

b) a prevenció különböző formáinak és szintjeinek kidolgozása, ill. alkalmazása (gazdasági, szociális, egészségügyi, oktatási stb. területen);

c) a káros ökológiai, környezeti hatások és a gyermeki fejlődés összefüggésének feltárása;

d) a modern technológiák, elektronikai eszközök alkalmazásának bővítése a fogyatékos személyek élet helyzetének megsegítésére;

e) előítéletek csökkentése, a nevelési és társadalmi integráció gazdasági, kulturális, képzési stb. feltételeinek széles körű megismertetése;

f) új, komplex segítőtechnikák beiktatása;

g) a szenvedélybetegségek, a személyközi kapcsolatok sérüléseinek terápiás segítése;

h) tudásszintetizáló és elméletképző munkák.

Az 1950-es évek végén nálunk a defektológia fogalom volt használatos. Azt az egyént, aki nem teljesített a normán belül, defektusosnak minősítették. A humanizáció folytán a pejoratív megnevezések eltűntek a szóhasználatból. Ugyanígy ma már nem alkalmazzuk a nehezennevelhetőség, az oktatásból kirekesztett, a szocializáció hasznossága és alsóbbrendűsége kifejezéseket sem. Az értelmi fogyatékos helyett ajánlatos az értelmileg akadályozott jelző használata!

Strédl Terézia

Forrás: Strédl Terézia: Inkluzív pedagógia, avagy a gyógypedagógiáról másképp. Selye János Egyetem, Komárom 2013

Nők élettörténetei

Adalékok az Esélyegyenlőségtől a Taigetoszig?

OTKA K111917 kutatás folyamatához

Nők élettörténeteit kutatjuk. Munkánk során olyan nőkkel készítünk narratív életútinterjúkat, akik a várandósságuk idején pozitív Down-szindróma-diagnózt kaptak a magzatukra vonatkozóan, és úgy döntöttek, hogy az adott várandósságot folytatják, vagy úgy, hogy megszakítják. Tíz olyan, Magyarországon élő nővel készítünk interjút, akik megtartották magzatukat, és tíz olyanal, akik elvetették azt követően, hogy az orvosok közölték velük, hogy gyermekük valószínűleg Down-szindrómás.

Arra vagyunk kíváncsiak, hogy ezeknek a nőknek az életében milyen személyek és milyen események befolyásolták a döntés meghozatalát. A kutatás során célunk, hogy feltárjuk, megértsük és megmutassuk azokat a kulturális és társadalmi mechanizmusokat s azt a társadalmi kontextust, amely szerepet játszhat a döntés meghozatalában. Elsődleges kutatási kérdésünk az, hogy milyen társadalmi diskurzusban, milyen információk, attitűdök, elvárások, ideák között születik meg a döntés a várandósság megszakításáról vagy folytatásáról, és hogy az interjúalanyok történetei hogyan kapcsolódnak, milyen párbeszédben állnak ezzel a kulturális diskurzussal.

Szándékunk, hogy a tudás és a kontextus bonyolultságára, rétegzettségére és összetettségére felhívjuk a figyelmet, s kérdéseket fogalmazzunk meg. Célunk, hogy az első pillantásra egyszerűnek, egyértelműnek tűnő információk és lehetőségek értelmezési rétegeinek felfejtésével közelebbi képet kapjunk arról a társadalmi és orvosi attitűdről és ismeretről, amely körbeveszi a Down-szindrómás magzattal várandós nőket.

Ez a kutatás az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA, jelenlegi neve: NKFI, Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal) K111917 számú, Esélyegyenlőségtől a Taigetoszig? című kutatás keretében valósul meg. Magyarországon ez az első átfogó jellegű, empirikus fogyatékoságtudományi alapkutatás. Jelenleg 9 kutató és 6 participatív kutatótárs dolgozik a vizsgálatban. A kutatás két másik fő kutatási kérdéséről a Carissimi közölte Kollégáink cikkeit februári (Horváth Péter László – Sándor Anikó: Családot! Minden gyermeknek!) és áprilisi (Szücs Marianna PhD – Katona Vanda PhD: „Miért

Hernádi Ilona

Kunt Zsuzsanna

ne lehetne nekem is gyerekem?” Intellektuális fogyatékosággal élő emberek gyermekvállalása) számában. A kutatás teljes horizontjának az átlátásához ezeknek a cikkeknek a megismerését is ajánljuk. A kutatás végeredményei egy 2017-ben megjelenő záró tanulmánykötetben lesznek olvashatóak.

A kutatási folyamat során a részeredményeket rendszeresen publikáljuk különböző orgánumban. Ebben a cikkben kivételesen nem a kutatással kapcsolatos konklúzióink ismertetésére vállalkozunk, hanem elsődleges célunk, hogy bemutassuk a kutatás folyamatát, rövid betekintést nyújtsunk abba, hogy hogyan kutatunk mi. A cikk során az Olvasó megismerheti a kutatás vázlatos menetét, a kutatási alanyok megkeresésének folyamatát és a kutatással kapcsolatos tájékoztatásukat, az adatvédelemre, az anonimitásra vonatkozó szabályainkat, kutatásetikai alapvetéseink forrásait, a kutatás helyszíneit és kockázati tényezőit.

A kutatás két és fél évig tart, 2014. szeptember 1-jén kezdődött. Az első 12 hónapban a nemzetközi szakirodalmi horizont feltérképezését követve pontosítottuk az empirikus kutatási eszközünket, és megkezdtuk a kutatási alanyok megkeresését. A kutatásban részt vevő kutatási alanyok megtalálása minden esetben hólabdamódszerrel, kulcsemberek megkeresésével és a szociális médiában közzétett felhívásokkal történt. Kutatásmódszertani tapasztalataink és dilemmáink megosztásának céljából részt vettünk egy módszertani workshopon, amely kifejezetten a narratív interjú használatának jó gyakorlatait állította a diskurzus

központi témájaként. A vizsgálatban tájékozott beleegyezés után a kutatásban együttműködni kívánó kutatási alanyok vettek részt. A kutatási alanyok heterogén csoportot képeznek életkoruk, társadalmi háttérük, iskolázottságuk, foglalkozásuk, lakhelyük tekintetében. Mélyszegénységben élő nőkkel nem készítettünk interjút, de elengedhetetlennek tartjuk, hogy elkövetkező kutatások az ő élettörténeteiket, tudásukat is bemutassák, feltárják.

A kutatási alanyokkal való közös munkát minden esetben a vizsgálattal kapcsolatos tájékoztatás előzi meg, amely során kifejtjük a kutatás témáját, célját, bemutatjuk módszertanát, ismertetjük a kutatási alany jogait, és biztosítjuk anonimitását, illetve a kutatásból való kilépés lehetőségét. A tájékoztató során engedélyt kérünk hangfelvétel készítésére, illetve a kutatási alany tájékoztatást kap a hangfelvétel útjáról, továbbá adatainak tárolásának módjáról. A kutatásban részt vevő kutatási alany számára lehetőség nyílik arra, hogy nyilatkozzon, szeretne-e tájékoztatást kapni a kutatással kapcsolatos konferenciamegjelenésekről, továbbá szeretné-e megkapni a kutatás során született cikkeket, tájékoztató írásokat. A kutatásban való részvétel előtt, közben és után is lehetősége nyílik arra, hogy a kutatással kapcsolatos kérdéseit feltegye a kutatóknak. A kutatásban használt felkérő és beleegyező nyilatkozat előkészítésekor fő szempont volt a kutatási alany tájékozott és szabad döntésének támogatása s anonimitásának, illetve a kutatásban való részvételtől való visszalépés lehetőségének a biztosítása.

A kutatási terv megírásakor munkánkra kötelező érvényűnek tekintettük a Kutatásetikai alapvetés a fogyatékoságtudományhoz. A kontextusról, alapvető szabályokról és levezetett szabályokról (Könczei et. al. 2015) című cikkben megfogalmazott kutatásetikai ajánlásokat és szabályokat. Kutatásunk tervezésétől a befejező lépésekig a munkánkra szintén elengedhetetlennek tartottuk, hogy kövessük az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Karának Tudományos és Kutatásetikai Bizottsága által megfogalmazott kutatásetikai elveket.

A kutatás teljes anonimitást biztosít a kutatásban részt vevő kutatási alanyoknak. Nevük, lakhelyük, illetve az általuk említett nevek és intézmények kódolva jelennek meg az elemzésben. Az interjúk hanganyagához az interjút felvevő kutatókon kívül egyetlen ember, az interjúk gépelője fér hozzá, az interjúalanyok engedélyével. A kutatók létrehoztak és folyamatosan frissítenek egy, a kutatás címével (*Esélyenlőségtől a Taigetoszig?*) működő Facebook-csoportot, amelynek célja a kutatási folyamat transzparenciájá-

nak biztosítása, illetve a kutatási eredmények közzététele.

A kutatás minden potenciális kockázata a fogyatékoságtudomány azon kontextusába helyeződik, amely a tudományhoz kapcsolódó tevékenységek centrális tartópillérének tekintti a kutatásban részt vevő emberek közötti kölcsönös tiszteletet s a kutatási alany és a kutató kapcsolatában a hatalmi viszonyok dekonstrukcióját, a potenciális hátrányokat értő és semmiképpen sem kihasználó hozzáállást. A kutatás során a vizsgálatra vonatkozó egyéb szabályok (pl.: kutatómódszertani szabályok) e köré az elv köré fonódnak. A kutatás alatt felmerülő veszélyeztető kockázatok redukálására és enyhítésére szolgál a kutatásból való kilépés lehetősége a kutatási folyamat közben, illetve a kutatóval történő ismételt kapcsolatfelvétel biztosítása, a kutató elérhetőségeinek közlése, továbbá a kutató anyaintézetének a nyilvánosan tartása is.

A kutatási folyamatnak hatása van mind a kutatási alanyokra, mind a kutatókra. A mindkét irányú hatásnak a transzparensen tartására való törekvés megvilágítja a kockázati tényezőket illetően teendő intézkedéseket. A kutatás esetleges kockázatára vonatkozóan a kutatók visszajelzést kérnek a kutatási alanyoktól, és ennek fényében lépéseket tesznek a kutatási alany együttműködésével, illetve szükség esetén módosítják a kutatási folyamatot. Az empirikus kutatást végző kutatók számára a negatív kockázatokat csökkenti, hogy kéthetente plenáris megbeszéléseken nyílik lehetőségük tapasztalataik megosztására, az újratervezés lehetőségének megvitatására.

Az interjúk során a kutatás helyszínét és idejét minden esetben az interjúalanyok választják meg. A kutatók felajánlanak egy, az anyaintézményben található irodát az interjú helyszínéül, de minden esetben megkérdezik, hogy a kutatási alany számára milyen településen, pontosan milyen helyszínen lenne az interjú felvétele megfelelő. Az interjúkra sor kerülhet az interjúalany otthonában, az általa megjelölt vendéglátóegységben vagy a kutató által biztosított irodában. A kutatás helyszíni adottságai a kutatási alany választásától függően változók. A kutatók minden esetben figyelnek arra, hogy ha az interjúalany a kutatás helyszínéül a kutatók irodáját választja, akkor komfortját biztosítsák. Ha az interjúkat az interjúalany választásához igazodva az otthonában vesszük fel, akkor az interjú során arra törekszünk, hogy az otthon lakóinak napi-rutinját, napi rutinját a legkevésbé zavarjuk.

Munkánk során elengedhetetlennek tartjuk a kutatási folyamat megismerhetőségének és átláthatóságának biztosítását. Ezzel is a vizsgálat azon jellegére

igyekszünk rámutatni, amely fontosnak tartja és műveli a tudás különböző szinteken való megosztását és egyben gyűjtését is. Az OTKA-kutatás nők élettörténeteinek megismerését célzó részében, a vizsgálat további folyamatában és publikációiban azokra a kérdésekre keressük a választ, hogy hol vannak a mindennapi, modern Taigetoszok a mai magyar társadalomban a gyermekvállalás, a magzati diagnosztika, az abortusz körüli döntések és az anyává válás területén. Mit jelent fogyatékosnak tartott magzatot anyaként várni? Kik a fogyatékosnak mondott magzat megtartásában vagy elvetetésében főszerepben lévő társadalmi aktorok, és mik az ő domináns attitűdjeik? Milyen társadalmi-kulturális tényezők szövik körbe az anyaságról, nor-

mális magzatról, kockázatos terhességről, társadalmi felelősségvállalásról való képzeinket és gyakorlatainkat? Mindezt a hatalom hogyan hálózza be? Mit jelöl ki kockázatnak, normálisnak, fogyatékoságnak, felelős viselkedésnek?

Hernádi Ilona PhD

ELTE – Bárczi Gusztáv
Gyógypedagógiai Kar, adjunktus,
ilonahernadi@yahoo.com

Kunt Zsuzsanna Drs.

ELTE – Bárczi Gusztáv
Gyógypedagógiai Kar, tudományos segédmunkatárs,
kunt.zs.uni@gmail.com

Források:

Könczei Gy. et. al. (2015) Kutatásetikai alapvetés a fogyatékoságtudományhoz. A kontextusról, alapvető szabályokról és levezetett szabályokról. pp. 152–158. In: Hernádi I. – Könczei Gy. (szerk.) A felelet kérdései között. FOTRI Digitális Könyvek 1. Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, Budapest.

http://www.eltereader.hu/media/2015/07/A_felelet

[_kerdesei_kozott_READER1.pdf](#)

Kutatásetikai elvek. Tudományos és Kutatásetikai Bizottság. Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar.

<http://www.barczi.elte.hu/index.php/tudomany/tudomanyos-tanacs>

Esélyegyenlőségtől a Taigetoszig? Facebook-csoport
<https://www.facebook.com/groups/506749639490524/>

Visszhang

Előző számukban örömmel olvastam a „Miért ne lehetne nekem is gyermekem?” Intellektuális fogyatékosággal élő emberek gyermekvállalása című cikket. Nagyon örülök, hogy írnak erről a témáról. Tizenöt évvel ezelőtt egy Jeruzsálemben tartott konferencián egy neves pszichológus előadásában hallottam először a sérüléssel élő nők szexuális életéről és anyaság iránti vágyáról. Mikor önkéntesként dolgoztam, sok édesanya, akinek Down-szindrómás lánya volt, bizalommal megosztotta velem problémáját, hogy nem tudja neki megfelelő szavakkal elmagyarázni, miért nem lehet gyermeke. Ez nagyon „kényes és érzékeny” téma, s jó, hogy nálunk is nyíltan kezdnek róla beszélni.

Szívélyes üdvözléssel:

Vilma Cipárová

Mi szerez nekem örömet?

Képzőművészeti szalon 2016

Az értelmi sérüléssel élő emberek 21 éve mutathatják be alkotásaikat az ország különböző városaiban megrendezett évi képzőművészeti seregszemlén. Idén azokat a pillanatokat, történéseket megörökítő rajzokat, festményeket, fényképeket, agyagból, textilből, fából vagy számítógépen készült munkákat várnak a szervezők, amelyek az alkotónak örömet szereznek. A versenybe egyének (legfeljebb három munkával) és közösségek – speciális alapiskolák, szociális intézmények, civil szervezetek – (legfeljebb tíz munkával) egyaránt bekapcsolódhatnak.

A kiállítás idején helyszíne Nyitra lesz. A pályamunkákat július 1-jéig a következő címre küldjék: Ponitrianske múzeum v Nitre, Štefánikova tr. 1, 949 01 Nitra. A borítékra írják rá: Výtvarný salón ZPMP 2016.

További részletek a verseny feltételeiről az Értelmileg Sérülteket Segítő Társulás országos szervezetének a honlapján: www.zpmpvsr.sk találhatóak.

Snoezelen- vagy multiszenzoros terápia a szenci Nefelejcs Házban

A snoezelen vagy ellenőrzött multiszenzoros környezet nevű terápiás eljárást az 1970-es években Hollandiában fejlesztették ki. Pozitívan hat autistákra, értelmileg és testi sérült gyermekekre és felnőttekre egyaránt. Nemcsak sérüléssel vagy betegséggel küszködő, hanem stresszes egészséges emberre is jótékony hatással van.

A terápia lehetőséget ad a súlyosan-halmozottan sérült gyermekeknek és felnőtteknek arra, hogy fokozott pozitív ingerekhez jussanak, és ezáltal önállóan fedezzék fel a világot. A snoezelenszoba egyszerre terápiás és relaxációs jellegű, biztonságos, harmonikus, nyugalmat árasztó környezet, ahol több érzékszerv stimulálható különböző ingerekkel, fény-, szín- és hanghatásokkal, zenével és illatokkal. A terápia előnye, hogy tanulás nélkül, kellemes élmények átélésével fejleszt, miközben örömet, nyugalmat ad, és ami különösen fontos: mindez nonverbális eszközökkel is megvalósulhat. Intenzívebbé válnak a kapcsolatteremtés lehetőségei, a nyugodt környezetben a gyermekek szívesebben fogadják más emberek és társaik közeledését.

Középpontjában az egyensúlyérzék támogatása áll. Ez többek között a végtagok dörzsölésével, hideg-meleg érzet kiváltásával vagy ringatással érhető el. Fontos továbbá a szag-, íz-, hallási, érintési és vizuális ingerek érzékelésének erősítése, illetve a kommunikációs képesség fejlesztése. A terápiás helyiségben lágy zene szól, kellemes illat vesz körül, érdekes fények világítanak, kényelmes bútorok szolgálják a pihenést, közben különböző érzékszervi ingerek segítik a tapasztalatszerzést. A gyermekek minden újat észrevesznek, hangadással

(nevetés, sikongatás), fokozott mozgásaktivitással vagy teljes ellazulással reagálnak. A segítő közelsége biztonságérzetet ad nekik. Az ellazulást masszírozással tehetjük még hatékonyabbá.

Hogyan fest mindez a gyakorlatban? Képzeljünk el egy ablakmentes vagy megfelelően árnyékoltszobát, ahol a látást hatékonyan stimuláló lámpák, fényvisszaverők, világítóeszközök vannak elhelyezve, különböző úszó vagy lebegő formák, alakzatok látszanak, és falra vetített nagy méretű képek, filmek jelennek meg. A hallást a zene, a tapintást tapintófal és a legkülönbözőbb anyagokból összeállított berendezési tárgyak ingerlik. Az érzelmi egyensúlyért felelős agyközpontot vízágygal, a szaglászt aromaterápiás eszközökkel serkentik. A szoba önmagában is gazdag ingeráradatot bocsát a gyermekekre, amely a teljes nyugalom állapotában veszi körbe őket. A villogó fényektől mentes környezet stresszmentes, meghitt atmoszférát teremt, melyben biztonságban érezheti magát a gyógyulni vágyó ember.

A számítógép és a hozzákapcsolódó kivetítő vizualizálja a zenét, látható ingerre teszi, a vízágy vagy a buborékoszlop pedig átveszi a hangok rezgéseit. Ezáltal a hanghatások, a zene – hallássérült gyermekeink számára is – jobban élvezhetővé, átélhetővé válik, s közben a hangok vizuális és kinesztetikus ingerekkel való összekapcsolódása a hallási érzékelést, észlelést is fejleszti.

Az erre a célra kialakított helyiségben a szenci Nefelejcs Házban is megkezdtük a snoezelenterápiát. Beépítettük a rehabilitációs tornafoglalkozásokat, s a nevelő és oktató fog-

lalkozások is hatékonyabbá váltak ebben a környezetben. Pályázatokon nyert pénzekből fokozatosan rendeztük be a szobát; a snoezelenterápia és a bazális stimuláció alkalmazását több kollégánk szakképzésen sajátította el. A Carissimi Nonprofit Alap pénzügyi támogatása hozzásegített a képzésekhez. A buborékoszlop óriási népszerűségnek örvend, naponta vizualizációkat, lazító zenét és aromaterápiát alkalmazunk. A gyermek saját elképzelése és kedve szerint változtatja a buborékok színét egy biztonságos, óriás távirányítóval. Hozzáülhet, ölelheti, nekítámaszkodhat. Sokan a nyelvükkel is próbálgatják az oszlop rezgéseit érzékelni. A babzsákok és tornaszőnyegek lágyra teszik a szobát. Legújabb eszközünk a szál-optika lesz, világító, hajlékony 3 m-es szálakból tevődik össze. Ezek fényvizesként hullanak alá, be lehet burkolózni velük. Szobánk igény szerint besötétíthető.

Környékünkön egyelőre nem nagyon terjedt még el a snoezelenterápia, amely a komoly figyelmet igénylő, értelmileg súlyosan sérült gyermekeknél kiváló eredménnyel alkalmazható. A fejlesztő- és relaxációs gyakorlatok rendkívül hatékonyan bizonyulnak. Tapasztalataink nagyon jók vele kapcsolatban, mert egyszerre aktivizál és lazít, csökkenti a szorongást és a fájdalmat – fizikai és érzelmi értelemben is –, erősíti klienseink kezdeményező-készségét, s nagyon motiváló számukra. Ez az örömteli fejlesztés jelentősen gazdagítja segítő terápiáink sorát.

*Dr. Popáleny Ildikó
igazgatóhelyettes
Nefelejcs Ház, Szenci*

Négylábú segítők

„Vak ember vezetése talán a legnehezebb feladat, amelyet az ember egy állattól megkövetel.”
Bruce Johnston vak pszichológus

A fenti idézetet választotta a Vakok és Gyengénlátók Szlovákiai Uniója a 2004-től évente megrendezett, Négylábú szem elnevezésű adománygyűjtés jelszavának. A befolyt pénzt vakvezető kutyák kitenyésztésére, felnevelésére, kiképzésére és az őket használó látássérült emberek felkészítésére fordítják.

Jarmila Virágová, a Vakvezető és Segítőkutyák Kiképzőiskolájának (Pozsony) igazgatója munkájuk titkaiba avat be.

– Elsősorban az a célunk, hogy a kliens kiváló minőségű kutyát kapjon. A célirányos kiképzés azt jelenti, hogy olyan labradorokat tenyészünk ki, amelyek alkalmasak erre a feladatra. A munka nagyon nehéz és természetellenes a kutya számára. Nem kényszerítjük rá: nem úgy képezzük ki, mint a többi kutyát, mert mi van akkor, ha nem akar dolgozni a kliensünkkel? Ha nem akar, akkor nem is fog, hiszen a gazdája nem kinológus. Mi lényegében genetikailag tesszük alkalmassá az állatot vakvezetésre: hogy megfeleljen a vele szemben támasztott igényeknek, ne fusson más kutyák, macskák után, ne ugasson, könnyen kezelhető legyen.

Csak a labrador alkalmas erre, vagy más fajták is?

Ő sem volna alkalmas, ha nem esett volna át genetikai változáson. Az eljárást fajtán belüli nemesítésnek hívjuk. 70 éve tenyészjük arra, hogy képes legyen végezni ezt a munkát. A labrador eredetileg vadászkutya, állandóan vad után szimatol, nyomot keres, nem jó vakvezetésre. A tapasztalatlan embert maga után húzza. Egy vak embernek viszont olyanra van szüksége, amely – annak ellenére, hogy a gazdi nem ért különösebben a kutyához, nem tud dominánsan viselkedni vele szemben, nem is tud bánni vele – hallgat rá. Ilyen a genetikai változáson átment labrador.

Miért éppen labrador?

Mert barátságos, nem konfliktusos, és van még néhány kitenyésztett speciális tulajdonsága. Más kutyákat is használnak vakvezetésre a világon, de 70%-uk labrador. Ez óriási arány. A német juhással – bár nagyon munkabíró – pl. az a gond, hogy védi a gazdáját, a területét, és előfordulhat, hogy ha valaki kezét nyújt a gazdájának, rátámad.

Honnan tudják, hogy kinek milyen kutya felel meg?

Ezt előre nem lehet tudni. Mikor megszületik a kiskutya, egy évig a felügyeletünk alatt van, egészségteszteket végzünk vele. Ha az egészsége rendben van, a természetét kezdjük vizsgálni, hogyan reagál a külső hatásokra. Ha

stresszes, szorongó, nem tudja megállni, hogy ne fusson a kutyák után, akkor kiiktatjuk. Ha megvan a megfelelő egyed, elkezdjük a kiképzést. Ilyenkor már tudjuk, ki lesz a gazdája. Különbőféle szempontokat kell mérlegelnünk: kinek milyen temperamentumú, milyen járású kutya alkalmas.

Bizonyos fokú bátorságra van szükség ahhoz, hogy valaki vak létére rábízza magát egy állatra.

Így igaz, de hosszú évek óta egyetlen ember volt csak, aki visszaadta a kutyát, mert túl nehéznek találta a vele való együttműködést. A tartása sok munkával, lemondással is jár. Mi egyébként azért vagyunk itt, hogy segítsük klienseinket a nehéz pillanatokon, például ha valaki depressziós lesz, mert úgy érzi, hogy nem megy neki. Összehozzuk őket másokkal is, hogy tapasztalatot cserélhessenek, s az ezen a téren jártasabbak meggyőzzék őket: érdemes kitarítani. Ez általában sikerül.

Mindenki kap kutyát, aki igényel?

Nem, csak ha alkalmas rá, és megtanulja a szükséges dolgokat. Mi döntünk róla, ki kaphat. A legutolsó, bár fontos szempont az, hogy szereti-e a kutyákat. Még az sem elég, ha a család beleegyezik, hogy kutya kerüljön hozzá. Ha nem érzi, hogy szeretik, az állat stresszessé válik, és nem dolgozik tovább. Az illetőnek képesnek kell lennie a vezér szerepére, hogy a kutya hallgasson rá. Állandó útvonalakat kell kialakítania, s naponta ki kell járni vele. Az olyan embernek nem adunk kutyát, aki házi kedvencként bánik vele. Foglalkoztatni kell őt, nehogy elveszítse a megszerzett készségeit. Kliensünknek nagyon sok mindent pontosan meg kell tanulnia: egyedül bottal járni, felmérni a távolságokat, a szöveget, dombra fel vagy dombról le vezet-e az út. Sokan úgy gondolják, hogy főleg ezeket megtanulniuk, hiszen van kutyájuk. Nem így van. A feladatok szigorúan elkülönülnek egymástól, és fele-fele arányban oszlanak meg kettőjük között. Az ember az irányításért felelős, tud-

Tudunk mi gyereket nevelni?

Nálunk, Magyarhonban rendszeresen nem fogadnak cukorbeteg gyermeket óvodában, mert „nem értünk hozzá” – szól a kifogás, a lélektani üzenet: félelem a felelősségtől. Az a minimum – gondoltam 20 évvel ezelőtt –, hogy egy óvónő, tanító, tanár, minimumtudással bír epilepsziáról, figyelemzavarról, allergiáról, kancsal-ságról, beszédhibáról, mert egy óvodában-iskolában *találkozunk először a gyerekek problémáival*. Karakteres véleményem, hogy úgy rossz a magyar tanárképzés, ahogy van. Mert mindent a biológiáról-kémiáról-matekról, de semmit a hogyanról, a gyerekről, a lélektanról! A gimnáziumból az egyetemre került hallgató majd csak 4-5 év múlva hospitál az iskolában, ami megengedhetetlen! Már az első-éves főiskolai-egyetemi hallgatónak vissza kell mennie órákat látogatni. De már hospitálási (óralátogatási) szempontrendszerrel. Pl. milyen a tanulók viselkedése, egymás közötti viszonya, segítik-e egymást, figyelnek-e az órára, képesek-e már önálló munkára. Stb. Miért? Hogy *ne felejtse el a saját korosztályának jellemzőit!* Maradjon számára *élő élmény* a velük való együttlét.

Alább adok egy élő példát, hogyan felejtjük el a „gyereknek lenni”-t, és hogy mennyire devalválódik a diplomás tudás. Hogy mennyire CSAK lexikális, ráadásul már mázsányi anyag toladott a magyar iskola-rendszerben a gyermek nevelése és stabilitásban, játékoságban való *felnevelése* helyett.

X városban, Y egyházi (!) Z iskolában történt, hogy a hatodik osztályban egy fiú nekiszaladt egy éppen pohárból ivó kislánynak. A fogának koccant műanyag pohár felsértette a kislány ínyét. Enyhén vérzett. Másnap a kislány felháborodott anyja „elégítelt”, büntetést követelt. Az anya haragja félelmet váltott ki az igazgató asszonyból, aki ezt továbbította az osztályfőnöknek. Az az egész osztály előtt elmondta: X Lacikát nyugodtan lehet szidni, nem szabad vele játszani, ki kell közösíteni, mert egy szadista, velejéig romlott valaki. Nem történt vallási megbocsátás, együttes megbeszélés, ellenállás az érzelmi fertőzésnek és magának az erősen elfogult (!) szülőnek. A pedagógusi ún. konfliktuskezelésnek, a szülői felháborodás kezelésének teljes hiányán túl egy megerősített bűn-

bakképzést láttunk – az igazgató, a tanár elégtelenségét. Az osztálynak egy lelkiileg káros állásfoglalásra való kondicionálását – egy egyházi iskolában. *Senki nem értett semmibe*. Diplomával, többéves szakmai gyakorlattal. Másik példa, D város Területi Gyermekvédelmi Szolgálatának (Tegyesz) „szakmai” álláspontja, hogy borzasztó távolságtartóan kezelje azokat a gyermekeket, akik szökésből, részeges, verekedő szülők elől kerültek átmeneti elhelyezésre a lakóotthonokba. *A nevelők számára tilos a hosszabb beszélgetés, a kötődés!* Mert félnék, hogy ha „közelebb” engedik a gyereket, kezelhetetlenné válik. Csakhogy a gyerek elsősorban a *kötődésein keresztül* nevelhető, mert a tiltás és büntetés csak ideiglenes. És *negatívumokra semmi pozitív nem építhető!* Akkor a Tegyeszt fiatalokruak ideiglenes fogdájának kéne nevezni. Van-e szakember (tanár, pszichológus, szociálpedagógus) ilyen szervezeteknél? Mert mihelyt a tekintélyszemély nincs jelen, a gyerekek... cigizik, füvezik, iszik és verekszik. – Tudunk mi gyereket nevelni???

Dunkel N. Norbert

nia kell, hová akar menni, jobbra vagy balra, padot, lépcsőt vagy megállót keres-e. Ő adja az utasítást, a kutya pedig végrehajtja.

Hogyan választják ki a klienseiket?

Mindenki maga jelentkezik, igénylést nyújt be hozzánk. Ki kell töltenie egy kérdőívet, utána megbeszélésre hívjuk; ha szükséges, mi keressük fel őt. Megnézzük, hogyan jár, elmondjuk neki, mit kell megtanulnia. Kapcsolatban vagyunk vele, és amikor jónak látjuk, kutyát adunk a kezébe. Ilyenkor már azon szoktunk gondolkodni, hogy milyen felelné meg neki. Egy hónap alatt senki sem juthat kutyához. Ha valakinek speciális igénye van, például egyensúlyzavarai vannak, vagy túl lassan megy, erőset, viszonylag magasat választunk neki, amelynek nem számít, ha a gazdája elveszti az egyensúlyát, meg kell tudnia tartani őt. De ennek a kutyának először meg kell születnie.

Mennyit kell várni egy négy lábú segítőt?

Ez változó. Van, aki két hónapon belül megkapja, a leg-hosszabb várakozási idő eddig két év volt.

A tenyésztés, kiképzés, tartás pénzbe kerül. Honnan van rá?

Pénzből sosincs elég, de ez már csak így van Szlovákiában. A kliens a bevételeitől függően a szociális ügyi hivataltól mint segédeszközre igényelhet rá támogatást. A többi költséget mi teremtjük elő. (t)

Aki támogatni szeretné a vakvezetőkutya-kiképzést, az országban 85 helyszínen, főleg üzletközpontokban elhelyezett, vakvezető kutyát és két kölyökkutyát formázó perselybe dobhatja be pénzáldománnyát, vagy az

SK12 0200 0000 0021 4843 5659-es számlaszámra utalhatja át ez év december 15-éig.

„Úgy ment el, hogy tudta: jó kezekben lesz a lánya”

Néma Magdolnát és Néma Ibolykát évek óta ismerem. Kezdetben a galántai versfesztiválokon találkoztunk, majd más rendezvényeken, kirándulásokon is. Nem mindennapi kapcsolat az övék, ugyanis sógornők. Két éve pedig, miután idős édesanyja elhunyt, a család magához vette Ibolykát. Az ő, szokványosnak nem mondható történetük bontakozik ki a Magdikával való beszélgetésünkben.

– A férjem is, én is peredik vagyunk, mégsem tudtam, hogy a családjukban van egy Down-szindrómás lány. Mikor a férjem udvarolt nekem, és jártam hozzájuk, akkor derült ki, hogy a két fiúnak van egy Down-szindrómás húga. Gyerek volt, mikor a családba kerültem – kilenc évvel fiatalabb nálam –, de ha úgy vesszük, még én is az voltam, tizenkilenc éves. Addig nem is hallottam ilyesmiről. Kezdetől fogva szeretett engem, jól megvoltunk együtt, bár ódzkodtam attól, hogy kint az utcán mutatkozzak vele. Akkoriban jobban megbámulták az emberek. Már negyvenöt éves, és mostanra nagyot változott a helyzet ezen a téren. Idővel én is megszoktam, közel laktunk egymáshoz, mindennapos volt a találkozásunk. Nagyon sokat köszönhetek az Értelmi Sérülteket Segítő Társulás galántai klubjának, már tizenegy éve, a megalakulás óta idejárunk. Azóta nagyon jó a viszonyunk. Mindenhová együtt megyünk, kirándulni, rendezvényekre. Apósom tíz éve halt meg, de még megérte, mikor először elvittem Ibolykát kirándulni meg színházba. Nagyon boldog volt. Hál' Istennek, igazán jó anyósom, apósom volt, engem befogadtak, én is elfogadtam őket a lányukkal együtt.

Mennyire volt nehéz döntés, hogy magukhoz veszik őt? Nem merült fel, hogy intézetbe kerüljön?

Mi a férjemmel soha nem mondtuk, hogy intézetbe keltsen mennie. Mikor még az apósom élt, nyugodjon, én lettem Ibolyka gondozója, férjem pedig a gyámja. Mindig jöhetett hozzánk, otthon voltam, zöldségfelvásárlással foglalkoztunk; orvoshoz is mi jártunk vele elejétől fogva. Később én is a gyámja lettem. Apósom így akarta, és a mama is, szegény, két éve úgy ment el, hogy tudta: jó kezekben lesz a lánya.

Magdika mennyit vívódott rajta?

Olyan nagyon sokat nem. De amikor eleinte, miután végleg hozzánk került, furcsa dolgok is történtek, bizony kicsit félttem. Eldugta például az orvosságot, én meg nem tudtam, hogy hová lett, nem szedte-e be. Mikor apósom meghalt, akkoriban csinált ilyesmiket. Előfordult, hogy mikor kimentünk a konyhából, megsózta a levest, vagy el-

A galántai Pázmány Házban

dugott dolgokat. Otthon soha nem csinált rosszat, csak ha másnál volt. Biztosan nem tudatosította, hogy mit tesz. Talán jelezni akart vele valamit. De már hozzánk szokott, és nem követ el ilyesmiket.

Mi az, amit tud?

Kitakarítja a szobát, megágyaz, felöltözködik egyedül. Sokat változott, mióta foglalkozni kezdtem vele, de a legnagyobb fejlődés azóta következett be, hogy elkezdtünk a klubba járni. Mások is észreveszik. Hozzászól dolgokhoz, azelőtt csak hallgatott. Otthon náluk ha összejött a familia, és beszélgettek, Ibolyka csak hallgatott. Mi mindig bevonjuk a társalgásba. Jók voltak hozzá, de nem járt iskolába se. Pereden hová vitték volna? Autójuk meg nem volt. Pedig biztosan megtanult volna írni-olvasni. Nagyon sok olyan Down-szindrómással találkozunk, akik tudnak. De most már nem megy. Az óra sem, és ha boltba megyek, nem tudom megmagyarázni neki, mikor jövök vissza. Mondom neki, hogy most egy óra van, a rádió meg bemondja, hogy 13 óra. Ezt hogyan magyarázzam meg neki? Bánt, hogy mindenre, sajnós, nem tudom megtanítani. Vagy kérdezek tőle valamit, és azt válaszolja, hogy neki mindegy. Én ezt nem engedem. Mondom is neki, hogy »olyan nincs, hogy neked mindegy: válassz az ételek közül«. A klubba nagyon szeret járni. Hétfőnként, ha megyünk, ébreszteni sem kell őt reggel, annyira készül. Barátai vannak ott. A versfesztiválra is szorgalmasan készül. Igaz, a verstanulás nehezen megy, de azért amennyire csak lehetséges, megtanítom vele.

A fiaiknak milyen a kapcsolatuk vele?

Két felnőtt fiunk van. Ők is teljesen elfogadták, hiszen mikor megszülettek, szinte mindennapos vendég volt nálunk. Az idősebbiket sokat tologatta a babakocsiban, ter-

mészetesen felügyelettel. Akkorra költöztünk abba a házba, ahol most lakunk, közel hozzájuk.

Mennyire változott meg az életük?

Magánéletünk nemigen van, hiszen Ibolyka mindig velünk van, nem nagyon mehetünk nélküle sehová, de két év után már megszoktam. Magára is tudom hagyni, míg boltba megyek. Néha napközben elviszem a 84 éves anyukámhoz, éjszakára nem. Azelőtt a másik bátyjéékhoz is elment, de most már a nyári szünetben az idősebbik fiam elvállalja, mert pedagógus. Júliusra befizettünk a férjemmel egy hatnapos kirándulásra, arra az időre elviszi magához. Ők is közel laknak hozzánk. A fiú unokánk ötéves, szeretnek együtt játszani, bár meg szokta jegyezni, hogy Ibolyka mindig csak rajzol. De elfogadta őt. A menyem is. És a másik menyemnek való is. Ráadásul ő szintén pedagógusnak tanul, és fontolgatja, hogy sérült gyerekekkel szeretne foglalkozni. Megtörtént, hogy mi bálba mentünk a férjemmel, és ők voltak velem a kisebbik fiammal. Egyébként nem vagyunk nagyon csa-

vargósak, csak szeretünk egy-egy hétre a barátokkal együtt lenni.

Nem bánta meg a döntését? Mert azért ez nagy teher.

Nem. Engem nem bánt, hogy ilyen »gyerekem« lett, bár nem én szültem. A férjem még kevésbé bánta meg; ő nagyon jó ember. Sajnálám Ibolykát intézetbe adni. A falunkban az idősoththonba néhány napra beadnám, ha megbetegszem vagy elutazunk, de nem fogadják be. Itt sokakat ismer, azért is jó volna. Idegen helyre nem adom.

Mennyire tudják megérinteni magukat vele, és ő mit ért a körülötte levő világból?

Tudomásul vette a szülők halálát. Anyukája elvesztése után ugyan mindenféle testi tünetek jelentkeztek nála, de viszonylag jól viselte. Időnként sírdogált, most is emlegeti, de megmagyaráztam neki, hogy anyu már idős volt, ennek így kellett lennie. »Itt vagy a bátyádnál – bátyónak hívja a férjemet, engem ángyinnak –, jó helyen vagy nálunk.« Szerintem Ibolyka boldog.

(T.E.)

A vers ünnepe Galántán

Ismét nagy izgalommal készültek a szereplők április 11-ére, a költészet napjára, hogy Galántán megmutassák, mennyire szeretik a verseket, meséket. Lélekben a készülődés valójában már tavaly, a hetedik versfesztivál után elkezdődött. Jó volt tudni, hogy egy év múlva újra találkozhatnak a barátok, ismerősök, s eltölthetnek együtt pár kellemes órát. Ez volt az ösztönzés új versek, mesék felfedezésére és a sok-sok gyakorlásra.

A legtovábbi helyekről is idejében megérkeztek, a párkányi szervezet egy egész busszal, hiszen senki sem akart lemaradni erről a nagyszerű eseményről. A vendéglátó értelmi sérülteket segítő galántai szervezet anyukái süteményt sütöttek, a nagy napon pedig már kora reggeltől készítették a szendvicseket, teát, kávét főztek. Először mindenki sorszámot húzott. Az izgalom a tetőfokára hágott, és elérkezett a várva várt pillanat: elkezdődött a szereplők bemutatkozása. Elsőként a nagyfödemesi Slezák Konrád anyukája közreműködésével Piroska és a farkas törté-

netét adta elő, nagy tetszést aratva. A marcelházi Ráczi fiúk, Dávid és Gedeon is szerepeltek. Dávid a Szeretethimnuszt mondta el édesanyjával, Gedeon pedig énekelt. Közben a dunaszerdahelyi Bíró Ágika is megérkezett, szám is jutott neki, pedig nagyon aggódott, hogy a késés miatt nem tud majd húzni. A délelőtti folyamán sok megható és vidám pillanattal lehettünk tanúi. Ismét megcsodálhattuk a galántai Nagy Zsuzsika mesemondását, hallhattunk verseket klasszikusainktól, kortárs magyarországi és szlovákiai magyar költőktől, de szlovák nyelvű versmondás is volt. Köszönet illeti a szereplőket a nagyszerű élményért, valamint segítőkiket és szüleiket, akik nem sajnálták a fáradságot a gyakorlásra. Nem kis munkát végeztek a szenci Nefelejcs Ház és a dunaszerdahelyi csoport tagjai. Minden elismerést megérdemel Hajtman Kornélia, aki korát meghazudtoló energiával tanította és irányította a párkányi fiatalokat. Valamennyien tehetségük és tudásuk legjavát nyúj-

tották, így nem volt nehéz dolga az öttagú zsűrinek: „Nyolcadik alkalommal ismétlődött meg a csoda” – mondta értékelésében Bauer Edit. Így aztán nem kérdés, hogy mind a 26 szereplő megérdemelte az ajándékot.

A szünetekben Žiaček Margaréta és Galambos Mária, a galántai Kodály Zoltán Gimnázium tanulói énekükkel szórakoztatták a közönséget. Délután pedig – feledve az izgalmakat – felhőtlen szórakozás kezdődött. Mészáros Andrea tanárnő diákjai táncházba invitálták a résztvevőket. A Mátyus néptánc együttes tagjai: Czinege Noémi, Francisti Erik, Juhos Tamara, Varga Péter, Pöthe Katinka és Molnár Rita jobbágytelki táncokat adtak elő, majd jókai polgári táncokat és népdalokat tanítottak a vállalkozó kedvű közönségnek.

Felejthetetlen nap volt.

(t)

A rendezvényt Csáky Pál európai parlamenti képviselő támogatta.

Kommunikáció, konfliktuskezelés, önérvényesítő foglalkozás

A magyarországi Értelmi Fogyatékosággal Élők és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetségének (ÉFO-ÉS Z) kezdeményezésére két helyszínre, május 23-ára Galántára, 24-ére pedig Marcelházára szervezett szakmai napot a Carissimi Nonprofit Alap. A szülőknek és segítőknek a kommunikáció és konfliktuskezelés volt a téma, az értelmi sérült fiatalok pedig önérvényesítő foglalkozáson vehettek részt.

Sajnos, a galántai program előtti napon az ÉFOÉS Z munkatársai betegség miatt lemondták a részvételt. Mivel azonban a két házigazda: **Pék Anna**, az Értelmi Sérülteket Segítő Társulás galántai szervezetének elnöke és **Rácz Jolán**, a marcelházi Keskeny Út diakóniai csoport elnöke egyaránt úgy gondolta, hogy a szakmai nap nem maradhat el, hiszen nem szabad csalódást okozni a több mint hatvan jelentkezőnek, lázas szervezésbe kezdünk, ami vasárnap délután nem volt egyszerű dolog. Végül mindkét helyszínre sikerült kiváló szakembereket találnunk, akiknek nem lehetünk eléggé hálásak, hogy időt, fáradságot nem kímélve azonnal a segítségünkre siettek, bizonyítva a kétszer ad, aki gyorsan ad igazát.

Galántán a Pázmány Házban **Gál Vera** pozsonyi gyermekpszichológus saját életéből vett példákkal illusztrált előadását követően a szülőket foglalkoztató, a vendég iránti mély bizalomról tanúskodó kérdésekre nemcsak szakszerű, hanem súlyosan fogyatékos fiú testvéreként hiteles, őszinte válaszokat is adott. Mindeközben a fiatalokkal önkéntes segítőként **Szanyi Mária** tartott csoportfoglalkozást. Pék Anna felkérésére azonnal igent mondott, hiszen örömmel találkozott újra a régi ismerősökkel, akikkel két éve egy közép- és kelet-szlovákiai körúton vett részt, s a festői szépségű Áj faluban foglalkozásokat tartott nekik, mialatt az őket kísérő anyák és segítők szakemberek előadásait hallgatták. „Mivel tudtam, hogy segítők nélkül nehéz lekötni tíz felnőttkorú értelmi sérüléssel élő embert, olyan foglalkozást kerestem, amely segítség nélkül is sikeres lehet. Májusban itt, Galántán szerveztünk egy tehetségábort, melynek egyik szegmense a logikai fejlesztés volt. Az ELTE Matematikai Múzeumától érdekes logikai eszközöket kaptunk, és a hidaskürti feltaláló, Lukovics László Jomili kockáiból is volt négy készletünk. Ezeket a logikai játékokat kíváncsian mutattam meg nekik. A hatás leírhatatlan volt! A játékok rendkívül lekötötték a figyelmüket. Igaz, mindenki egyszerű mintákat rakott ki, de ez is logikai tevékenység. A geometriai síkalakzatokból is gyönyörű minták születtek. A szülők sajnálattal vették tudomásul,

Csáky Pál, Vančík Veronika, Néma Ibolyka és Szanyi Mária társaságában (Dunajszky Éva felvétele)

hogy csak most, gyermekeik érett felnőtt korában találkoztak ezekkel a fejlesztő játékokkal. Úgy gondolják, hogy kisgyermekkorban sokkal hatásosabb és eredményesebb lehetett volna a használatuk. De talán még mindig nem késő, és ezt a sikeres napot többször is meg lehet ismételni.” A szakmai napra ellátogatott **Csáky Pál** európai parlamenti képviselő; a fiatalok rajzaikkal ajándékozták meg.

Másnap Marcelházán a református közösségi házban **dr. Fekete Pál** Komáromban élő nyugalmazott egyetemi docens a kommunikációról és konfliktuskezelésről tartott érdekes előadást a szülőknek és szakembereknek; a kérdéseik megválaszolására ebéd után került sor. Rácz Jolán így foglalta össze az elhangzottakat: „A tréning során világossá vált, hogy a nehezített kommunikációból és sajátságos érdekérvényesítésből többirányú konfliktus adódhat. Egyrészt az érintettekkel, másrészt a társadalmi környezettel. Ezért a szülők és szakemberek megegyeztek abban, hogy nekik kell változniuk, változtatniuk az érintettekkel és a többségi társadalommal való kommunikációban is. Talán a szándék meg is volna a közeledésben, csak a módját szükséges megtalálni. A szülők nagy kínja, amikor a felnőttkorú sérültek tolerálhatatlan viselkedését kell lekommunikálniuk a környezettel.”

Mindenki örömeire a szakmai nap kezdeményezője, **Fábrí Lászlóné** diplomás szociális munkás, a balassagyarmati ÉFOÉS Z Elfogadásért Önérvényesítő Egyesület alelnöke is megérkezett. Önérvényesítő csoportfoglalkozásokat tartott helybeli, hetényi és komáromi fiataloknak. Az önérvényesítés célja a társadalmi befogadás segítése, nevezetesen a fogyatékosággal élő fiatalokat abban segíteni, hogy önállóan vagy kevés segítséggel minél jobban megállják helyüket a mindennapokban, az épek világában. „A csoportfoglalkozások sikeresek voltak. A résztvevők tanultak, ismereteik bővültek, és magam is sokat tanul-

Látogatás Budapesten

Két év elteltével április végén a Carissimi Nonprofit Alap szervezésében ismét budapesti kirándulásra indultak a szenci Nefelejcs Ház, a galántai és dunaszerdahelyi Értelmi Sérülteket Segítő Társulás, a marcelházi Keskeny Út diakóniai csoport és a komáromi Napsugár csoport tagjai.

Először a Károlyi-palotában levő Petőfi Irodalmi Múzeumba vezetett az utunk, ahol a korábbi alkalomhoz hasonlóan most is nagy szeretettel fogadta a népes csapatot Keller Zsuzsanna múzeumpedagógus. A **Sárkányok mindig lesznek** című kiállítás-hoz kapcsolódóan foglalkozást tartott a fiataloknak és a gyerekeknek, akik nagyon ügyesen válaszoltak sárkányokra vonatkozó kérdésekre, sárkányos rajzfilmet néztek, éneket tanultak, rajzoltak. „Nagy örömmel és lelkesedéssel vártuk a csapatot, és nagyon jóleső érzés volt az ismerős arcoknak újra örülni. Mindenképpen arra készültünk, hogy a foglalkozás közösségi élmény legyen, és szeretnénk volna bevonni a csapatot a sárkányok világába, mielőtt elindultunk volna a kiállítás felfedezésére – mondta a múzeumpedagógus. – Olyan foglalkozást igyekeztünk kitalálni, amely során a különböző érzékszervek használatára és készségek fejlesztésére törekedtünk: a mesélés, zenélés, rajzolás közben a csapat saját elképzelt sárkányaival is megismerkedtünk.” A foglalkozás után átvonult a társaság, hogy megtekintse a kiállítást, az interaktív elemeket kisebb

csoportokban ki is lehetett próbálni. Megnéztük, milyen mintát rejt egy asszír pecsét-henger, milyen hatalmasak a medvecsontok, amelyeket hajdan sárkánycsontoknak hittek, hogyan készíthető satírozással Szent György-kép, és megbizonyosodtunk arról, hogy a bölcs kínai sárkányok valóban több állatból vannak összegyúrva. Szemügyre vehettük, milyen különböző lények alkothatták a bestiáriumok különös szereplőit, majd a vállalkozó kedvűek nyomdázva el is készítették belőlük párat. Balázs és Marián nem hagyta ki a lehetőséget, hogy felpróbáljon egy valódi lovagi sisakot, és akinek volt kedve, egy hatalmas közös rajznak az általa választott részletét színezhette ki. A sárkányok után másfajta mesevilágba csöppentünk. A **Mosó Masa és barátai** című kiállítás F. Györffy Anna grafikusművész gyermekkönyv- és meseillusztrációiból mutatott be válogatást. Nemzedékek nőttek fel az általa illusztrált könyveken és diafilmjein; nem egyet közülük – Mosó Masa mosodája, Pöttyös Panni, Hófehérke, Óvoda az őserdőben – ma is sokan szeretnek. Pihenésképpen végignézhettük a Csipkerózsika című diafilmet (e sorok írójának egyik gyerekkori ked-

vencét). „Bízom benne, hogy nem szakad meg a kapcsolat közöttünk!” – mondta búcsúzóul Zsuzsi, akivel a Károlyi-kertben közös fényképet is készítettünk.

A múzeumlátogatás után újabb élmény várt ránk. A Fővárosi Nagycirkuszban az **Atlantisz gyermekei** című vízi cirkusz lélegzetelállító produkciói mindenkit elkápráztattak. Volt ugródeszka-, kutya- és papagájszám, bűvészprodukció, trapéz- és zsonglórmutatvány, s amikor a néző már azt gondolta, hogy az izgalmakat nem lehet fokozni, jött az emberi teljesítőképesség határát súroló, maximális professzionális bátorságot, pontosságot igénylő, az előadás csúcspontját jelentő magadrótszám. A műsor lezárása is párját ritkító volt a zene ritmusa mellett: különböző színes vízkepeket s akár 18 méteres magasságig is feltörő vízoszlopot lövellő szökőkúttal.

Utunk végén egyöntetű volt a résztvevők véleménye: megérte.

(t)
(A budapesti kirándulás támogatója az OTP Banka Slovensko volt.)

tam. Köszönöm, hogy a Rác Jolán tiszteletes asszony által biztosított kellemes környezetben érdeklődő, aktív fiatalokkal dolgozhattam együtt – mondta a nap végén Fábri Lászlóné, Gizike, majd hozzátette: – A csoport kérte a szakmai munka folytatását. A személyközi és munkakapcsolatok mélyítése országos szövetségünknek és egyesületünknek is határozott szándéka.” A csoportfoglalkozáson a szakmai munkát Gál Denisza leendő diplomás szociá-

lis munkás segítette: „Nekem személy szerint a Gizikével való közös munka rengeteget adott. Ez a nap megerősített abban, hogy folytatnunk kell, közösen sokat el tudunk érni. A délutáni foglalkozás, a gyöngyfűzés olyan hangulatban telt, mintha mindennap együtt volnánk, annyit nevtünk. Köszönjük!”

(t)
A két rendezvény Csáky Pál európai parlamenti képviselő és az Európai Néppárt támogatásával valósult meg.

Vigyázzunk a vesénkire!

Idén a vese világnapján a szakemberek a gyermekkori vesebetegségekre, a megelőzés fontosságára, a kockázati tényezőkre és a gyógyítás lehetőségeire hívták fel a figyelmet. Mindezekről kérdeztük Kovács László gyermeknefrológus-professzort, a pozsonyi 2. Sz. Gyermekklinika vezetőjét.

Mi a vese?

Páros szerv, a hasüreg hátsó részén helyezkedik el az ágyéki gerinc felső részének két oldalán, a hashártya mögött. A magzat már teljes egészében kifejlődött vesével születik meg, melynek két éves korára valamennyi funkciója működik. A vese legfőbb feladata a szervezet méregtelenítése, az összes salakanyag és a gyógyszer-hatóanyagok többsége rajta keresztül a vizelettel távozik el. A vizelet – attól függően, hogy mennyire koncentrált, a vese mennyire tudja kiszűrni a salakanyagokat – különböző színű lehet: világosabb vagy sötétebb sárga. Ha a méregtelenítő funkció nem működik, az összes mérreg felhalmozódik a szervezetben, ez pedig urémiához vezet.

Mikor van szükség művesekezésre vagy veseátültetésre?

Urémia esetén, vagy ha betegség folytán sérül a vese, vagy a magzatban ki sem alakult, továbbá mérgezőskor lehetőség van a salakanyagoknak művesével való eltávolítására. A művese ugyancsak méregtelenítő (detoxikáló) funkciót lát el. Amikor átfolyik rajta a vér, kiválasztja a felesleges, káros anyagokat, aztán a vér visszakerül a szervezetbe. Ez ideig-óraig megfelelő lehet, de ha a vese nem működik már, az igazi megoldás a veseátültetés. Maga a műtét nem túlságosan bonyolult, a lényeg az, hogy a vese ott maradjon, ne löködjön ki. Ma már kilökődést gátló gyógyszerekkel el lehet érni, hogy tíz, esetleg húsz évig is ott maradjon. Ha kilökődik, az illető visszakerül műve-

sére, és egy újabb vesére vár. A szervátültetés nehézsége, hogy szervre van szükség. A donorok többsége fiatalon meghalt ember, akiknek megfelelő, fiatal szerveik vannak. A másik lehetőség az élő donor. Mivel kettős szervről van szó, valaki odaadhatja az egyik veséjét. Legtöbbször az anya vagy más a családból, és az illető ezzel a vesével több évtizedig tud élni.

A gyerekeknél a dialízis hasonló módon történik, mint a felnőtteknél?

Külön gyermek-műveseállandóságok vannak, de az egészen kicsi gyerekek nagyon ritkán szorulnak ilyen kezelésre.

A művesekezelés rendkívüli módon kihathat a gyermek és a családja életére.

Igen, oda kell költözni a műveseállandóság közelébe. Ha valakinek veseelégtelensége van, heti két-három alkalommal négy-hat órát tart a kezelés. A *hemo- (vér-) dialízist* fokozatosan a *peritoneális* váltja fel. Ez otthon végezhető éjszaka, mialatt a gyermek alszik. A hasüregben működik, mint ha az volna a vese: beadják a folyadékot, és egy másik csövön elszívják. Ez időleges megoldás, gyermek és szülő számára egyaránt nagyon megterhelő. Az igazi megoldás az átültetés.

Hogyan lehet kiszűrni a genetikailag öröklődő vesebetegségeket?

Nemcsak a vese okozhat problémát, hanem a húgyutak betegségei is. A veséből a húgyhólyagba, később a külső térbe vezetődik el a vizelet, és ha az elvezetését akadályozza valami, akkor felhalmozódhat a vesében, amelyből hatalmas nagy ballon lesz, és tönkremegy. Ezt ultrahanggal szokták vizsgálni. Minden kismamánál már a várandósság alatt végeznek ultrahangos vizsgálatot, az újszülötkeknél a születés után is, és a nagy bajokat kiszűrjük. Ha fény derül ilyen rendellenességre, azonnal műteni kell. A későbbiekben akár veseátültetésre is szükség lehet.

Ezzel az a gond, hogy abba a kis pocakba kell beletenni egy felnőttvesét, amely nehezen fér el benne. Ezért várni kell vele; egyéves kor és tíz kiló alatt nem szokás veseátültetést végezni.

Milyen vesebetegségek vannak?

Vese- és húgyúti betegségekről szoktunk beszélni. Ezek lehetnek örökletesek, veleszületettek és szerzetek. A különböző betegségek eltérő módon jelentkezhetnek, és a vese más-más részeit támadják meg. A *kiválasztás (filtráció) betegségeiről* beszélünk, ha a vese tisztító része károsodik, illetőleg a *visszaszívás vagy a vesecatornák betegségeiről (tubulopátiák)*, ha az ún. tubuláris részei sérülnek. Van olyan betegség, amelyik veseelégtelenséggel jelentkezik, és van olyan, amelyik bizonyos anyagoknak a túlzott vagy kevés ellenőrzött kiválasztásával, pl. a kálium- vagy nátriumszint csökkenésével vagy emelkedésével jár. Vannak olyan örökletes betegségek is, melyek csak később, harminc- vagy negyvenéves kor után okoznak tüneteket.

Az ön egyik szakterülete az éjszakai bevizelés. Az is betegség?

Az éjszakai bevizelés is a vesebetegségekkel foglalkozó orvosok, nefrológusok szakterülete. Ötéves korig elfogadható, utána már kezelni kell. Általában kinövik, van, aki két év alatt, van, aki öt alatt.

Ha eltekintünk az újszülöttek 5-10%-át érintő örökletes betegségektől,

től, hogyan előzhető meg, hogy gyermekkorban vesekárosodás alakuljon ki?

Ügyelni kell a folyadékfogyasztásra: ne legyen túl sok, de túl kevés se (lásd Carissimi 2016/2. sz.). Legfontosabb odafigyelni a húgyúti fertőzésekre. Ha a gyerek lázas, *minden alkalommal meg kell vizsgáltatni a vizeletet*. A húgyúti fertőzés gyakori, és sokszor nem veszik észre. Ez pedig hegesíti a vesét: egyes részein hegek keletkez-

nek, és lassan elveszti a működőképességét. Tehát nagyon fontos: ha láz miatt megy a szülő a gyerekével orvoshoz, vigyen vizeletet is, kérjen vizeletvizsgálatot, ha az orvos elfelejtene, mert lehet vesegyulladás is! A lázon kívül egyéb tünetek is mutathatnak a vese megbetegedésére: pl. véres vizelet, fáradékonyság, a gyerek nem gyarapodik, nem növekszik, rosszul néz ki, étvágytalan. A kezelés antibiotikummal történik. Amit még tuda-

tosítanunk kell: a *húgyúti fertőzés általában a nem megfelelő tisztálkodás*. A húgycsőnyílás anatómiai elhelyezkedését tudva nem az az igazán meglepő, hogy húgyúti fertőzést kaphatunk, hanem hogy miért nem kapunk. Azért, mert megfelelő higiénia mellett a fertőzéseket a szervezet többnyire le tudja gyűrti. Ellenkező esetben már nem képes rá. Ez fontos dolog, beszélni kell róla.

(t)

Nemadomfel-tábor

Alapítványunk értékrendjének legfőbb pillére a „**mindenki elég gazdag ahhoz, hogy másoknak segítsen**” mondat. Hisszük, hogy ez valóban igaz mindenkire, legyen az fogyatékos ember, szegénységben élő roma vagy éppen olyan, akinek mindene megvan. **Célunk**, hogy a társadalom valamilyen okból hátrányos helyzetű tagjait segítsük, hogy önmagukban bízó, önálló, a saját és a társadalom jövőjéért tenni akaró emberekké váljanak.

A Nem Adom Fel Alapítvány 2006 januárja óta működik. Így az idei év nagyon különleges számunkra: fennállásunk 10. évfordulóját ünnepeljük. Ennek örömét szeretnénk minél több, régi és új barátunkkal megosztani. Ezt igyekszik lehetővé tenni az immár legendássá vált Nemadomfel-tábor.

2016 nyarán, **augusztus 16-a és 22-e között** rendezzük meg alapítványunk 200 fős nyári integrált táborát Debrecenben. Ide várunk sok-sok szeretettel minden kedves érdeklődőt, aki egy hihetetlenül jó élményben szeretne részesülni. A táborban igen színes közösségek vannak jelen, és töltenek el egy hetet közösen. **Résztevők:** diákok, segítők, önkéntesek, szociális szakemberek, érintett családok, nehéz sorsú roma gyerekek és családjuk s fogyatékosággal élő barátaink.

A táborban megkerülhetetlen a jókedv, a kikapcsolódás és felszabadultság, s mindenki megtalálhatja a neki tetsző eseményeket. **Programjaink igen színesek!** A palletánkon van vegyes kiscsoportos foglalkozás; csapatokba szerveződve folyó játék, vetélkedő, foglalkozás; sportesemény; kreatív kézműves-tevékenység; koncertek és különleges közösségi alkalmak. Nagyon fontos számunkra a lelki töltet, hiszen az az igazi közösségformáló erő, így minden este áhítatot szervezünk.

A tábor területén minden lehetőség adott: fa- és apartmanházak a résztvevők elhelyezésére; étterem; étkezőhelyiség; koncertsátor; közösségi ház; medence; játszótér; foci-, röplabda-, baseball- és kosárlabdapálya s tűzrakóhely található. Közvetlen kijárat van a helyi tóhoz. A tábor költségvetése, bár igyekszünk a lehető legalacsonyabbra szorítani, pályázati támogatás nélkül még így is igen magas egy civil szervezet számára, főleg, hogy sokan vannak olyanok, akik nem engedhetik meg maguknak egy ilyen program költségét. Ennek ellenére senkit sem szoktunk azért otthon hagyni, mert anyagi helyzete nem engedi, hogy a részvételi díjat megfizesse. A pluszköltségeket minden évben pályázatokból próbáltuk meg előteremteni, erre azonban idén nem volt lehetőség. Szeretnénk, ha most sem kellene senkinek otthon

maradnia amiatt, hogy nem tudja kifizetni a tábor költségét, ezért támogatókat próbálunk gyűjteni, akik szívesen támogatják a Nemadomfel-tábor megvalósulását, barátaink táborozását. Minden kis segítség számít. Sőt szívesen látunk a Felvidékről sérült táborozókat, hiszen már a jelenlétükkel is segítenek bennünket.

Végül hadd ajánljak egy lehetőséget a támogatásra. Alapítványunk internetes gyűjtést szervezett az alábbi linken: www.adjukossze.hu/kezdemenyezes/Nemadomfel_tabor. Az oldalon egyszerűen, banki átutalással, bármilyen kis összeggel lehet bennünket támogatni. A rendszer külföldről és belföldről egyaránt működik.

Előre is köszönjük a támogatásokat!
NEM ADJUK FEL!

Mutschler Milán
önkéntes munkatárs

Magyar–szlovák, szlovák–magyar szótár

- ágyéki gerinc – drienková chrbtica
 anyagi jog – hmotné právo
 beadvány, panasz – podnet
 bírósági eljárási illeték – súdny poplatok
 bírósági határozat – súdne rozhodnutie
 cselekvőképesség – spôsobilosť na právne úkony
 cselekvőképesség korlátozása – obmedzenie spôsobilosti na právne úkony
 egyensúlyzavar – problémy s rovnováhou
 emberi jogi biztos – verejný ochranca práv
 Emberi Jogok Szlovákiai Központja – Národné stredisko pre ľudské práva
 fajta – plemeno
 Fakultatív Jegyzőkönyv – Opčný protokol
 Fogytékossággal Élő Polgárok Nemzeti Tanácsa – Národná rada občanov so zdravotným postihnutím
 fogytékosügyi biztos – komisár pre osoby so zdravotným postihnutím
 gondnok (cselekvőképtelen személyé) – opatrovník
 gondnokság alá helyezés – zbavenie spôsobilosti na právne úkony
 gyám (gyermeké) – opatrovník
 (a) gyermeki jogok biztos – komisár pre deti
 hashártya – pobrušnica
 hasüreg – brušná dutina
 húgyhólyag – močový mechúr
 húgyúti fertőzések – infekcie močových ciest
 ingyenes jogsegély – bezplatná právna pomoc
 intézmények kitagolása – deinstitualizácia
 jelyelv – posunkový jazyk
 Jogsegélyközpont – Centrum právnej pomoci
 kiválasztás – vylúčovanie
 lelki zavarok – duševné poruchy
 paralimpiai játékok – paralympijské hry
 párizsi alapelvek – párizske princípy
 polgári nemperes eljárási törvény – civilný mimosporový poriadok
 polgári törvénykönyv – občiansky zákonník
 salakanyag – odpadové látky
 tenyésztés – chov
 vakvezető és segítőkuttyák kiképzőiskolája – výcviková škola pre vodiace a asistenčné psy
 vesecsatornák – obličkové kanáliky
 veseelegtelenség – zlyhanie obličiek
 zaklatás – šikanovanie
 bezplatná právna pomoc – ingyenes jogsegély
 brušná dutina – hasüreg
 Centrum právnej pomoci – Jogsegélyközpont
 chov – tenyésztés
 civilný mimosporový poriadok – polgári nemperes eljárási törvény
 deinstitualizácia – intézmények kitagolása
 drienková chrbtica – ágyéki gerinc
 duševné poruchy – lelki zavarok
 hmotné právo – anyagi jog
 infekcie močových ciest – húgyúti fertőzések
 komisár pre deti – a gyermeki jogok biztos
 komisár pre osoby so zdravotným postihnutím – fogytékosügyi biztos
 močový mechúr – húgyhólyag
 Národná rada občanov so zdravotným postihnutím – Fogytékossággal Élő Polgárok Nemzeti Tanácsa
 Národné stredisko pre ľudské práva – Emberi Jogok Szlovákiai Központja
 občiansky zákonník – polgári törvénykönyv
 obličkové kanáliky – vesecsatornák
 obmedzenie spôsobilosti na právne úkony – cselekvőképesség korlátozása
 odpadové látky – salakanyag
 opatrovník – gondnok (cselekvőképtelen személyé)
 opatrovník – gyám (gyermeké)
 Opčný protokol – Fakultatív Jegyzőkönyv
 paralympijské hry – paralimpiai játékok
 párizske princípy – párizsi alapelvek
 plemeno – fajta
 pobrušnica – hashártya
 podnet – beadvány, panasz
 posunkový jazyk – jelyelv
 problémy s rovnováhou – egyensúlyzavar
 šikanovanie – zaklatás
 spôsobilosť na právne úkony – cselekvőképesség
 súdne rozhodnutie – bírósági határozat
 súdny poplatok – bírósági eljárási illeték
 verejný ochranca práv – emberi jogi biztos
 výcviková škola pre vodiace a asistenčné psy – vakvezető és segítőkuttyák kiképzőiskolája
 vylúčovanie – kiválasztás
 zbavenie spôsobilosti na právne úkony – gondnokság alá helyezés
 zlyhanie obličiek – veseelegtelenség

Megrendelőlap

Megrendelem a **Carissimi** című **ingyenes folyóiratot** ..... példányban az alábbi címre:

NÉV/INTÉZMÉNY: _____

CÍM: _____

Telefon: _____

Dátum: _____

Aláírás: _____

A megrendelést a következő címek egyikére kérjük:

Levélcímünk: **Carissimi, Bučinová 14, 821 07 Bratislava**. E-mail: **carissimi.lap@gmail.com**.

Köszönettel fogadjuk, ha támogatják lapunkat. Kedvezményezett (názov účtu): Carissimi n. f.

Számlaszám (č. účtu): IBAN: SK95 5200 0000 0000 05345665, BIC/SWIFT: OTPV SK BX, variab. symbol: 1111.

NYERD VISSZA UTAZÁSOD ÁRÁT!

Foglalj utazást
augusztus 31-ig,
és sorsoláson nyerd
vissza az árát!

EXIT Travel®
Club

Kövess bennünket a Facebookon!

Támogatóink:
a Szlovák Köztársaság Kormányhivatala
(Realizované s finančnou podporou Úradu vlády Slovenskej
republiky – program Kultúra národnostných menšín 2016.)
Bethlen Gábor Alap, OTP Banka

BETHLEN GÁBOR
Alap

otpbanka
Dóverjeme si navzájom

OPEL HANDYCARS

AKADÁLYTALAN, SZABAD MOZGÁS.

Mozgáskorlátozott személyek mobilitásprogramja.

Opel Biztosítás Opel Pénzügyek

www.opel-handycars.sk

Átlagos üzemanyag-fogyasztás és CO₂-kibocsátás: 3,8–7,3 l / 100 km, 99–163 g/km.

Wir leben Autos.

KÜZDJÜK LE EGYÜTT AZ AKADÁLYOKAT

ARES spol. s r.o. • Banšelova 4 • 821 04 Bratislava

Ingyenesen hívható telefonszám: 0800 150 339

ares@ares.sk • www.ares.sk

SP OMEGA ferde síkban mozgó lépcsőlift

- ✓ Felszereléséhez nincs szükség épületátalakításra
- ✓ Több szinten is kialakítható megálló
- ✓ Irányítása távirányítóval vagy standard módon
- ✓ A lift a lépcső vonalát követi, helykímélő
- ✓ Gyors felszerelés, gyors megoldás

SA-ALFA korlátlift

- ✓ A vevő igényei szerint méretre gyártva
- ✓ Egyszerű szerkezet
- ✓ A lépcsőn minimális helyet foglal el
- ✓ Rövid gyártási idő
- ✓ Egyszerű karbantartás

GH1 mennyezeti emelő

- ✓ Rendkívül megbízható és biztonságos eszköz
- ✓ Sokféle képpen variálható rendszer
- ✓ Emelőkenyelvek széles választéka ülő és fekvő helyzetre, járásgyakorláshoz
- ✓ Egyszerű kezelés és karbantartás
- ✓ Modern design

Gépkocsi átalakítása

- ✓ Megkönnyíti az átülést a kerekesszékből a gépkocsiába, illetve vissza
- ✓ Kerekesszékes személyek szállítása
- ✓ A kerekesszék és az utas rögzítése
- ✓ Kézi irányítás
- ✓ Megoldások minden autótípusra

- ✓ Ferde síkban mozgó lépcsőlift
- ✓ Függőleges személyemelő
- ✓ Medencilift
- ✓ Lépcsőjárók
- ✓ Mennyezeti emelők
- ✓ Gépkocsi átalakítása
- ✓ Korlátlift

Amit mások különleges pluszként kínálnak, az nálunk magától értetődő.

Az eszköz árához 95%-os mértékű támogatás vehető igénybe.

Az ARES az atipikus igényekre is megoldást kínál

„Az ARES cég sohasem mondja azt, hogy »ez kivitelezhetetlen«, hanem mindig megtalálja a megfelelő megoldást. Hálásak vagyunk, hogy segítettek nekünk a szintkülönbség leküzdésében»

